

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΓ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΜΑΡΤΙΟΥ 1984

ΑΡΙΘ. 5

= ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ =

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ Πανμίου Ἀθηνῶν, Ἡ ψυχολογία τῶν Ἀγίων 40 Μαρτύρων. — Σεβ. Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἀκάθιστος Ὕμνος. — Σεβ. Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστῆς Ἀντωνίου, Περί ἀχαριστίας. — Ἰω. Φουντούλη, Καθηγητοῦ Πανμίου Θεοσίνης, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Δημοσθ. Σαβράμη, Καθηγητοῦ Πανμίου Κολωνίας, Τέχνη καὶ Λειτουργία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Λέκτορος Θεολ. Σχολῆς, Ἡ δύναμη τῆς Εἰκόνας. — Βασ. Μουστάκη, Οἱ ἄθλοι τοῦ Σαμφών. — Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, «Ἦμουν ὀπαδὸς τοῦ Μαχαράτζι». — Ι. Μ. Χατζηφώτη, Μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμός. Βυζάντιο - Ρωμιούνη. — Πρεσβ. Δημ. Κ. Δρίτσα, Ἐνορία καὶ ἐνοριακὴ εὐθύνη τοῦ χριστιανοῦ. — Ἐπίκαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀναστασία 3,
Ζωγράφου. Τηλ. 77.87.978.

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ 40 ΜΑΡΤΥΡΩΝ

Σὲ λίγες ἡμέρες, τὴν 9η Μαρτίου, ἡ Ἐκκλησία μας ἐορτάζει τὴ μνήμη τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα μαρτύρων, οἱ ὅποιοι ἠθλησαν περὶ τὸ 320 στὴ Σεβάστεια τῆς Ἀρμενίας, ὅπου ἦταν ἡγεμὼν ὁ Ἀγρικὸλας, ἐπὶ αὐτοκράτορος Δικινίου. Ὑπηρετοῦσαν στὸ ἴδιο «τάγμα» καὶ καταδικάσθηκαν ν' ἀποθάνουν γυμνοὶ πάνω στὴν παρωμένη λίμνη.

Ἡ ψυχολογία τοὺς ἀπεδόθη θανάτῳ ἀπ' τὸν Μ. Βασίλειο στὴ θανάτῳ ἐγκλωμιαστικῆ ἑμιλία του, πὺ εἶναι ἀφιερωμένη στὸ μαρτύριό του: «Τότε λοιπὸν μόλις ἄκουσαν τὴ διαταγὴ (καὶ πρόσεξε στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ ἀνίκητο φρόνημα τῶν ἀνδρῶν), ἀφοῦ μὲ χαρὰ ἔβγαλε ὁ καθένας καὶ πέταξε καὶ τὸν τελευταῖο χιτῶνα, προχωροῦσαν πρὸς τὸν θάνατο μέσα στὴν παγωνιά, παροισρόντων ὁ ἕνας τὸν ἄλλο... Δὲν ἐκδυόμαστε, λένε, τὸ ἱμάτιο, ἀλλ' ἀποθέτουμε τὸν παλαιὸ ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος φθείρεται κατὰ τὶς ἐπιθυμίες, τὶς ὁποῖες προκαλεῖ ἡ ἀπάτη τῆς ἁμαρτίας. Σὲ εὐχαριστοῦμε, Κύριε, διότι μαζί μὲ τὸ ἱμάτιο αὐτὸ ἀποβάλλουμε τὴν ἁμαρτία. Ἐπεὶ δὲ ἐξ αἰτίας τοῦ φιδιοῦ φορέσαμε ἐνδύματα, γιὰ τὸν Χριστὸ ἄς ἐκδυθῶμε. Πρὸς χάρι τοῦ παραδείσου, τὸν ὁποῖο χάσαμε, ἄς μὴ προσηλωθῶμε στὰ ἐνδύματα. Τί θὰ ἀνταποδώσωμε στὸν Κύριο; Ἐξεδύθη κι ὁ Κύριός μας. Ποιὰ σπουδαιότητα ἔχει γιὰ τὸ δούλο νὰ πάθῃ ἐκεῖνα, πὺ ἔπαθε κι ὁ Κύριος; Μᾶλλον δὲ κι αὐτὸν τὸν Κύριον ἐμεῖς εἴμαστε ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι τὸν γδύσαμε. Διότι ἐκεῖνη ἡ τολμηρὴ ἐνέργεια ἦταν ἔργο τῶν σιρατιωτῶν ἐκεῖνοι τὸν ἐγδυσαν καὶ διαμοιράσθηκαν τὰ ἐνδύματά του. Τὴν ἀνεξάλειπτη λοιπὸν ἐναντίον μας κατηγορία ἄς τὴν ἐξαλείψωμε μὲ τὴ θυσία τῶν ἐαυτῶν μας. Εἶναι δομῶς ὁ χειμῶνας, ἀλλὰ γλυκὸς ὁ Παράδεισος· ὀδονηρὸ τὸ πάγωμα, ἀλλὰ γλυκεῖα ἡ ἀνάπαυσις. Ἄς ἀναμείνωμε ἀκόμη λίγο καὶ θὰ μᾶς θεομάνῃ ὁ κόλπος τοῦ πατριάρχου. Ἄς ἀνταλλάξωμε ὅλη τὴν αἰωνιότητα μὲ μιὰ (ὀδονηρὴ) νύχτα. Ἄς καὶ τὸ πόδι, γιὰ νὰ χορεύῃ ἀδιάκοπα μαζί μὲ ἀγγέλους· ἄς πέση τὸ χέρι, γιὰ νὰ ἔχη παρηγορία νὰ ὑψώνεται (γιὰ προσερχῆ) πρὸς τὸν Δεσπότη. Πόσοι ἀπ' τοὺς ἰδιούτους μας στρατιῶτες φονεύθηκαν στὴν παράταξι τῆς μάχης, μένοντες πιστοὶ σὶν φθαγρὸ βασιλέα; Ἐμεῖς δὲ θ' ἀρνηθῶμε νὰ προσφέρωμε ἐκούσια τὴ ζωὴ μας πρὸς χάρι τῆς πίστεως στὸν ἀληθινὸ βασιλέα;» (Migne Ἐ. Π. 31, 516 - 517).

Ἔτσι καὶ γιὰ τὸν ὑπεράνθρωπο ἡρωισμό τῶν ἁγίων 40 μαρτύρων ἰσχύουν οἱ λόγοι τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «Τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτός ἐσσι τὰ κατορθούμενα» (Migne Ἐ. Π. 50,708).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΚΑΘΙΣΤΟΣ ΥΜΝΟΣ

(Α' ΣΤΑΣΙΣ)

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΛΗΜΟΥ

1. ΤΟ ΥΨΙΣΤΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

«Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανῶθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν ἡ̅ Θεοτόκῳ τὸ χαῖρε».

Τὰ μεγάλα ζητήματα τὰ χειρίζονται κατὰ κανόνα οἱ μεγάλοι. Καὶ ὅσον ἐπὶ ὑψηλοτέρου ἐπιπέδου ἀντιμετωπίζεται κάποιο ζήτημα (μάλιστα εἰς ἐπίπεδον κορυφῆς, ὅπως λέγεται), τόσο ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ εἶναι μεγαλυτέρα.

Ἴδου ὁμως ἓνα ζήτημα, τὸ ὁποῖον διαχειρίζεται Ἀυτὸς ὁ Ὑψιστος Θεός, διὰ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καὶ τῶν ἀγγέλων Του. Εἶναι τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὸ ἐξαγγέλλει ἡ ἐναρκτήριος φράσις τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου: Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανῶθεν ἐπέμφθη εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ χαῖρε».

Ἄς προσέξωμεν τὰς λέξεις, μίαν πρὸς μίαν.

1. «Ἄγγελος πρωτοστάτης οὐρανῶθεν ἐπέμφθη». Ὁ ἀπεσταλμένος ἦλθεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Καὶ εἶναι ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς λοιπὸν ἀρχίζει τὸ μεγάλο ἔργον. «Ἐῦδοκεῖ» ὁ Ὑψιστος, ὁ ἐπουράνιος Πατήρ, νὰ «οἰκονομήσῃ» τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ Του. «Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰω. γ' 16). Μετὰ τὴν συνεργίαν δὲ καὶ τοῦ τρίτου Προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος, πραγματοποιεῖται τὸ μέγα μυστήριον, ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Πρὸς ποῖον δὲ «ἐπέμφθη» ὁ οὐράνιος ἀπεσταλμένος;

«Τῇ Θεοτόκῳ». Πρὸς τὴν Παρθένον τῆς Ναζαρετ Μαρίαν, τὴν «Κεχαριτωμένην» καὶ Ὑπεραγίαν. Αὐτὴν ἐν συνεχείᾳ θὰ «ἐπισκιάσῃ» τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον καὶ ἡ «δύναμις τοῦ Ὑψίστου» θὰ τὴν ἀναδείξῃ θαυματουργικῶς Μητέρα τοῦ «Μεσσίου», τοῦ Λυτρωτοῦ, τοῦ Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Μετὰ τὸν Θεὸν ἡ Παναγία, ἡ «τιμιωτέρα τῶν χειρῶν ἡμῶν», ἡ «ὑψηλοτέρα τῶν οὐρανῶν», συμμετέχει ἐνεργῶς εἰς τὴν «οἰκονομίαν» τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ὡς

τὸ ἐκλεκτὸν καὶ ἡγιασμένον ὄργανον τοῦ Θεοῦ, καὶ γεννᾷ ὡς ἄνθρωπον τέλειον (χωρὶς ἁμαρτίας) τὸν παντέλειον Θεόν, τὸν Θεάνθρωπον Κύριον καὶ Σωτήρα τοῦ κόσμου.

Καὶ ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Θεοῦ, ὁ διαγγελεὺς τοῦ οὐρανοῦ, ποῖος εἶναι;

«Ἄγγελος πρωτοστάτης». Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Αὐτὸς γίνεται φορεὺς τοῦ μηνύματος τοῦ «εὐαγγελισμοῦ» πρὸς τὴν Παναγίαν Παρθένον. Τοιοῦτοτρόπως δὲ συμμετέχει καὶ ὁ οὐράνιος κόσμος τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ὑπηρετεῖ εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀγγέλους πλασμάτων τοῦ Θεοῦ, τῶν ἀνθρώπων. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Γαβριήλ, οἱ ἄγγελοι: «πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν» (Ἐβρ. α' 14).

Τέλος, τὸ περιεχόμενον τοῦ οὐρανοῦ μηνύματος εἶναι «τὸ χαῖρε». Αὐτὸ τὸ «χαῖρε» εἶναι «τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας» (Ἐφ. α' 12) καὶ προσφυῶς ὠνομάσθη «εὐαγγελισμός». Εἶναι ἡ κοσμοχαρμύσνος ἀγγελία «ὅτι ἐπεσκέψατο Κύριος καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ» (Λουκ. α' 68).

2. Καὶ αὐτὰ μὲν ὁ ἐν Τριάδι Θεός, ἡ Παναγία καὶ οἱ Ἄγγελοι ἐργάσθησαν δι' ἡμᾶς. «Ἵμῖν δὲ διηκόνουν αὐτά, ἐπισημαίνει: ὁ θεῖος λόγος (Α' Πέτρ. α' 12).

Ἡμεῖς δὲ —εἰς τοὺς ὁποίους αὐτὰ ἀφορῶσι— τί πράττομεν σχετικῶς; Ποία ἡ ἀνταπόκρισις μας πρὸς ἀποδοχὴν τῆς προσφερομένης σωτηρίας;

Πολλοὶ εἶναι: θρησκευτικῶς ἀδιάφοροι. Καὶ ἄλλοι τυπικῶς μόνον χριστιανοί. Ὅχι: ὀλίγοι ἀμελοῦν ἢ καὶ ἀπωθοῦν τὸ ἔργον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον πολλὰ ἀντίθεα καὶ ἀντίχριστα ρεύματα πνεύων καὶ πολλοὶ —νέοι καὶ πάσης ἡλικίας— φέρονται ἀκατάσχετοι πρὸς τὸ φρόνημα τοῦ κόσμου, τῆς ὕλης, τῆς σαρκός, τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀμεριμνησίας, ἐνθ' ὁ Θεὸς καλεῖ —διὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διὰ τῶν περιστάσεων— «πάντας σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. 6' 4).

Ἄλλ' ἄς ἀκούσωμεν τὴν προειδοποίησιν τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ:

«Εἰ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράδωσις καὶ παρακοῆ ἔλαβεν ἔνδικον μισθα-

ποδοσίαν, πῶς ἡμεῖς ἐκφρευζόμεθα τηλικούτης ἀμελήσαντες σωτηρίας, ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ Κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐδεδαιώθη...» (Ἐβρ. 6' 2-3).

Ὁ Κύριος μᾶς καλεῖ. Ἡ Ἐκκλησία, ἀπὸ τῶν πρώτων «ἀκουσάντων» ἀποστόλων μέχρι σήμερον, εὐαγγελίζεται. Καὶ ἐκαίνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἀφορᾷ ἡ πρόσκλησις καὶ ἡ σωτηρία ἀμελοῦν! Ὅχι ἀζημίως θέδαια. Διότι ἀπόκειται πάντοτε «ἐνδικος μισθαποδοσία».

Ἄς μὴ κωφεύη κανεῖς. «Ἵμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη» (Πράξ. ιγ' 26). Δὲν εἶναι πρὸς τὸ συμφέρον μας νὰ τὸν ἀγνοήσωμεν.

2. ΜΗΝΥΜΑ ΧΑΡΑΣ

(Χαῖρε, δι' ἧς ἡ χαρὰ ἐκλάμψει).

«Χ α ἰ ρ ε». Εἶναι ἡ λέξις μὲ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει τὸν εὐαγγελισμόν ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ πρὸς τὴν Κεχαριτωμένην Παρθένον τῆς Ναζαρέτ.

«Χ α ἰ ρ ε». Εἶναι τὸ ἀλλεπάλληλον προσφώνημα τοῦ Ἀκαθίστου ὕμνου πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον.

Αὐτὸ τὸ «χ α ἰ ρ ε» εἶναι οὐράνιον μήνυμα χαρᾶς πρὸς τὴν γῆν καὶ τὴν ταλαίπωρον καὶ θλιμμένην ἀνθρωπότητα.

Ὁ Θεὸς μᾶς ὑπόσχεται τὴν χαρὰν διὰ τοῦ υἱοῦ τῆς Παρθένου. Καὶ διὰ τοῦτο ψάλλομεν πρὸς Αὐτήν· «Χ α ἰ ρ ε, δ ι' ἧ ς ἡ χ α ρ ᾶ ἐ κ λ ᾶ ψ ε ι».

1. Εἶπαν πολλοὶ ὅτι ὅσοι ἀκολουθοῦν τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ διώκουν τὴν χαρὰν ἀπὸ τὴν ζωὴν των. Ψέμα. Μεγάλο ψέμα. Τὸ ἀντίθετον ἀκριδῶς συμβαίνει. Μόνον δηλ. κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν ὑπάρχει ἡ ἀληθινή χαρὰ.

Ὁ Πανάγαθος Θεὸς ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὴν χαρὰν τοῦ Παραδείσου. Ἄλλ' αὐτὸς ἀπεπλανήθη. Καὶ ἀνεζήτησε τὴν χαρὰν μακρὰ ἀπὸ τὸν Θεόν· εἰς τὴν παράδωσιν τῆς ἐντολῆς Του· εἰς τὴν διάπραξιν τῆς ἀμαρτίας. Καὶ ἀντὶ χαρᾶς εὔρε τὴν λύπην καὶ τὸν πόνον. Θλιθερὰ καὶ ὀλέθρια τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀμαρτίας. Ἐπῆλθεν ὀργὴ Θεοῦ καὶ κατάρα.

Πολλοὶ ἄνθρωποι ἐν τούτοις ἐξακολουθοῦν νὰ πιστεύουν στὸ ψέμα, ὅτι δῆθεν ἡ χαρὰ ὑπάρχει· στὴν ἀμαρτίαν, μακρὰ ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὸν νόμον Του. Καὶ θερίζουν τὸ ἀντίθετον. «Τὰ γὰρ ὀφύγια τῆς ἀμαρτίας θάνατος» (Ρωμ. στ' 23).

Ἡ νεότης κυνηγᾷ τὴν χαρὰν εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν ἀποχαλίνωσιν. Καὶ πάρα πολλοὶ ἄνθρωποι ἐκτρέπονται· σὲ ἀδικίας καὶ διάφορα ἔργα ἄνομα καὶ ἀμαρτωλά, ὑπολογίζοντες συνήθως εἰς ὠφέλειαν καὶ ἀπόλαυσιν. Καὶ διαψεύδονται οἰκτρῶς.

2. Μία σύγχυσις ὑπάρχει· εἰς τὴν σκέψιν πολλῶν. Ταυτίζουσιν —κακῶς καὶ ἐσφαλμένως— τὴν χαρὰν πρὸς τὴν ἀμαρτίαν καὶ τὰς ἀθεμίτους ἀπολαύσεις. Καὶ διὰ τοῦτο αἰσθάνονται τὰς ἀπαγορεύσεις τοῦ ἡθικοῦ νόμου ὡς στέρησιν τῆς χαρᾶς καὶ ὡς καταπίεσιν· ὡς ἄρησιν τῆς ζωῆς καὶ ὡς κατὰθλιψιν.

Ἄλλ' ὅταν ὁ Χριστὸς καλῇ τὸν ἄνθρωπον νὰ πολεμήσῃ τὰ πάθη του, καὶ ὅταν μᾶς παρέχῃ τὴν χάριν Του, διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὰς ἀμαρτίας μας, δὲν ἀντιστρατεύεται τὴν χαρὰν, ἀλλὰ τὸ κακὸν ποῦ ὑπάρχει μέσα μας καὶ γύρω μας καὶ δηλητηριάζει τὴν ζωὴν μας. Θέλει νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸ δηλητήριον —τὸ κακόν, τὴν ἀμαρτίαν— ποῦ αὐτὸ κυρίως ἀφαιρεῖ τὴν χαρὰν.

Μὴ μᾶς ξεγελάει ἡ ἀμαρτία, ὅταν στὴν ἀρχὴν εἶναι ἐλκυστικὴ καὶ φαίνεται ὅτι ὑπόσχεται τὴν χαρὰν. Παρουσιάζεται ὡς τέρψις, ὡς ψυχαγωγία, ὡς ἀπόλαυσις, ὡς αὐτὴ αὐτὴ ἡ εὐτυχία. Ὅμως εἶναι μόνον μία μέθη. Καὶ ποτὲ ἡ μέθη δὲν εἶναι κέρδος καὶ θετικὸν ὄφελος. Τὰ ξυλοκέρατα, ποῦ ἐγεύθη ὁ ἄσωτος τῆς γνωστῆς παραβολῆς τοῦ Κυρίου, ὅσον καὶ ἂν εἶχαν εἰς τὴν ἀρχὴν κάποιαν γεῦσιν γλυκύτητος, δὲν τοῦ προσέφεραν τίποτε ἱκανοποιητικὸν καὶ ὠφέλιμον. Τὸ κενὸν παρέμενε στὴν ψυχὴν του· καὶ στὴν ζωὴν του εἶχε τὴν αἰσθησιν τῆς στέρησεως ἔντονον.

3. Ἄλλος εἶναι ὁ δρόμος τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας. Ὅσοι παθοῦν νὰ εὔρουν τὸ «λύτρον λύπης» καὶ ἀληθινὴν εὐτυχίαν, θὰ πρέπει νὰ προσέξουν ἕνα ὁδοδείκτην ποῦ ἀναγράφει: «α ὁ ὁ ὁ ἄ κ ο ὁ ε τ ε» (Ματθ. ιζ' 5) καὶ ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Υἱὸν τῆς Παρθένου· τὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Ἡ Παναγία Παρθένος ἤκουσε τὸ «χ α ἰ ρ ε» τοῦ ἀρχαγγέλου καὶ ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ πρέπει μαζὶ Τῆς νὰ τὸ ἀκούσωμεν καὶ ἡμεῖς ὡς μήνυμα «ο ὁ ρ α ν ὁ θ ε ν». Ὡς εὐαγγέλιον· ὡς τὴν ἀληθινήν «λύτρωσιν» μας ἀπὸ τὰ δεινὰ ποῦ μᾶς τυραννοῦν.

«Γεύσασθε καὶ ἴδετε». Ἡ ἀγνότης καὶ ἡ καλωσύνη ἔχουν ἀληθινήν γεῦσιν χαρᾶς. Καὶ ἡ κατὰ Χριστόν ζωὴ φέρει τὸ πλήρωμα τῆς χαρᾶς. Ἡ βασιλεία τοῦ Χριστοῦ στὴν ζωὴν μας καὶ στὴν κοινωνίαν μας εἶναι ἡ μόνη λύσις· ἡ μόνη αἰσία λύσις καὶ διέξοδος ἀπὸ τὸ ἄγχος τῆς ζωῆς. Μόνον δι' αὐτῆς ὄντως «ἡ χ α ρ ᾶ ἐ κ λ ᾶ μ ψ ε ι».

(Συνεχίζεται)

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ, δ. θ.

— | Ι Ω Β | —

👑 Ἡ Ζωὴ καὶ τὰ πάθη του 👑

(Τόμος Α')

Μόλις κυκλοφόρησε ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις

τῆς Ἀποστ. Διακονίας

Σελίδες 366, Δραχ. 400

ΠΕΡΙ ΑΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
Σιασίου καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ὁ ἄνθρωπος, τὸ κέντρον καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ κόσμου τούτου, ὁ πλασθεὶς κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς: «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ»¹, μετὰ τὴν παράβασιν τῆς θείας ἐντολῆς καὶ τὴν παρακοὴν καὶ ἀνταρσίαν κατὰ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, ἔχει μὲν τάσεις καὶ ἐπιθυμίας ἀγαθὰς καὶ καλὰς, ἀλλ' ἔχει καὶ τάσεις καὶ ἐπιθυμίας κακὰς καὶ ἁμαρτωλὰς. Μετὰ τὴν πτώσιν εἰς τὴν ἁμαρτίαν ὁ ἄνθρωπος εἶναι δέσμιος καὶ δούλος τῆς ἁμαρτίας καὶ πολλῶν κακιῶν καὶ δαιμονικῶν παθῶν: «Ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δούλος ἐστὶ τῆς ἁμαρτίας»², λέγει ὁ Κύριος.

Ἄνταντροπήτως μεγάλη καὶ φοβερὰ ἁμαρτία, ἦτις, ὡς μὴ ὠφελε, μαστίζει τὴν συντριπτικὴν πλειονότητα τῆς ἀνθρωπότητος, εἶναι ἡ τῆς ἀγνωμοσύνης καὶ ἀχαριστίας πρὸς τοὺς εὐεργέτας. Καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη καὶ ἡ ἀχαριστία συνιστοῦν σοβαρωτάτην καὶ δεινοτάτην παράβασιν τοῦ καθήκοντος τῆς εὐγνωμοσύνης. Καὶ ἡ μὲν ἀγνωμοσύνη εὐκόλως λησμονεῖ τὴν εὐεργεσίαν, οὐδὲν φροντίζουσα νὰ ἀνταποδώσῃ αὐτήν, ἡ δὲ ἀχαριστία, οὐ μόνον λησμονεῖ τὸν εὐεργέτην, ἀλλὰ καὶ, ἀντιθέτως, προξενεῖ θλάβην πρὸς αὐτὸν καὶ δὴ καὶ μάλιστα ἀνταποδίδει κακὸν ἀντὶ καλοῦ. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι δέχονται προθύμως τὴν εὐεργεσίαν, οἱ πλεῖστοι ὅμως εὐκόλως ἀποβάλλουν τὴν ἀνάμνησιν αὐτῆς, ἴσως διότι ὁ εὐεργετούμενος αἰσθάνεται ἑαυτὸν ὑποδεέστερον τοῦ εὐεργετοῦντος, καὶ διὰ τοῦτο ἀνεπιγνώστως ἢ καὶ ἠθελημένως λησμονεῖ τὴν εὐεργεσίαν, γινόμενος ἀγνώμων ἢ καὶ τὸ χειρότερον ἀχάριστος πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ. Κατὰ τοὺς εἰδικούς τὸ φαινόμενον τῆς ἀχαριστίας, τὸ κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους καταστάσαν λίαν σύνηθες, ὀφείλεται εἰς τὴν ἐπάρατον φιλαυτίαν, λόγῳ τῆς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι ἐνθυμοῦνται ζωηρότερον καὶ διαρκέστερον τὰ εἰς βάρος αὐτῶν γινόμενα ὑπὸ τῶν ἄλλων κακὰ ἢ τὰ πρὸς ὠφέλειαν αὐτῶν ἀγαθὰ.

Μεταξὺ πάντων τῶν εὐεργειῶν ὁ πρῶτιστος καὶ μέγιστος εὐεργέτης τοῦ ἀνθρώπου εἶναι αὐτὸς ὁ Δημιουργὸς τοῦ Παντός. Ὁ Ἅγιος Θεός, κατὰ τὴν δόξαν διδασκαλίαν ἀμφοτέρων τῶν πηγῶν τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ἦτοι τῆς Θεοπνεύστου Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς γνησίας Ἱερᾶς Παραδόσεως, ἐδημιούργησεν, ἐξ ἀπείρου ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος, τὸν ἄνθρωπον καὶ κατεκόσμησε με ἐκτάκτως ὑψηλὰς δωρεὰς καὶ προσόντα καὶ κατέστησε βασιλεῖα τοῦ ὕψιστου κόσμου καὶ συντηρεῖ διὰ τῆς Θείας Προνοίας Του. Ὁ ἄνθρωπος ὅμως, τὸ τελειότερον καὶ εὐγενέστερον δημιούργημα, ὁ μικρόθεος ἐπὶ τῆς γῆς, κατὰ τὴν εὐστοχωτάτην διδασκαλίαν τοῦ φιλοσόφου Ἱεράρχου τῆς Ἐκκλησίας τῶν

Νυσσαίων, Ἁγίου Γρηγορίου Ἐπισκόπου Νύσσης (335 - 394), εἰς ὃν ὁ Θεὸς «πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ»³, ἀπεδείχθη τὸ κατ' ἐξοχίαν ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος δημιούργημα τοῦ Παναγίου Πατρὸς, διότι διὰ τῆς μὴ συμμορφώσεώς του πρὸς τὴν ρητὴν ἐντολὴν τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ προσέβαλε καιρίως τὴν Θείαν Δικαιοσύνην.

Ὁ ἴδια βουλήσει καὶ ὑπαιτιότητι πεσὼν ἄνθρωπος ἐξεδιώχθη μὲν ἐκ τοῦ ποταμόρου καὶ περικαλλοῦς καὶ πλουσίου εἰς φυτὰ καὶ ζῶα ἐκείνου κήπου τῆς τρυφῆς, ὅπου διετάχθη ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ νὰ ἐργάζηται καὶ φυλάττη: «Καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ παραδείσῳ τῆς τρυφῆς ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν αὐτόν»⁴, ἀλλ' ὁ Παναγίος Θεὸς ὑπεσχέθη εἰς τὸ δεινῶς ἁμαρτήσαν πρῶτον ἐκεῖνο ζεῦγος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὴν λύτρωσιν τοῦ πεπτωκότος ἀνθρώπου ἀπὸ τῶν φοβερῶν δεσμῶν «τῆς εὐπεριστατοῦ ἁμαρτίας»⁵, διὰ τῆς ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Ἀειπαρθένου ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸν Ὅμοιον ἀνηδόνως συνέλαβε καὶ ἀνωδίνως ἔτεκε⁶.

Ὁ Ἅγιος Θεὸς μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τῆς ὑποσχέσεως τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου, τῆς δοθείσης τὸ πρῶτον πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν πτώσιν τῶν εἰς τὴν ἁμαρτίαν, κατὰ καιροῦς, οὕτως εἰπεῖν, ἀνανεοί, προφανῶς πρὸς ἠθικὴν τόνωσιν καὶ ἐνίσχυσιν «τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου»⁷, τὴν περὶ λυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ Σατανᾶ⁸, τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους, ὑπόσχασίν Του. Ὁ «Παλαιὸς τῶν Ἡμερῶν»⁹ ἐξ ἀπείρου ἀγαθότητος καὶ εὐσπλαγχνίας πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, προβαίνει εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐνὸς λαοῦ μεταξὺ πάντων τῶν λαῶν τῆς γῆς, ὡς «λαοῦ περιουσίον»¹⁰ καὶ ἐκλεκτοῦ τοῦ ὁποίου Πατριάρχης καὶ Γενάρχης ἀνεδείχθη ὁ Ἀβραάμ, ἐκ τοῦ σπέρματος δὲ τοῦ πιστοῦ τούτου Γενάρχου τῶν Ἰουδαίων ἔμελλε νὰ προέλθῃ ὁ Μέγας Ἐλευθερωτῆς τῶν ψυχῶν: «Καὶ

1. Γενέσεως, 1,26.

2. Ἰωάννου, 8,34.

3. Ἐφεσίους, 1,22.

4. Γενέσεως, 2,15.

5. Ἐβραίους, 12,1.

6. Γενέσεως, 3,15: «Καὶ ἔθραυν θῆρῳ ἀνά μέσον σου καὶ ἀνά μέσον τῆς γυναικὸς καὶ ἀνά μέσον τοῦ σπέρματος σου καὶ ἀνά μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς· αὐτὸς σου τηρήσει τὴν κεφαλὴν καὶ εὐ τηρήσεις αὐτοῦ τὴν πτέρναν». Τὸ χωρίον τοῦτο δονομάζεται Πρωτευαγγέλιον, ὡς περιέχον τὴν πρώτην καλὴν ἀγγελίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μετὰ τὸ προπατορικὸν ἁμάρτημα (Γενέσεως, 3, 1-7).

7. Ματθαίου, 4,16.

8. Ἐβραίους, 2, 14-15.

9. Δανιήλ, 7,13.

10. Τίτου, 2,14.

τῷ σπέρματί σου εὐλογηθήσονται πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς»¹¹. Διὰ τῆς κατὰ καιροὺς ἀνανεώσεως τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ ὑποσχέσεως πρὸς τὴν πεπτωκυῖαν ἀνθρωπότητα περὶ ἀπαλλαγῆς ταύτης ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ αἰωνίου θανάτου, τρόπον τινά, καὶ ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Λυτρωτοῦ ἐνισχύεται, ἀλλὰ καὶ ἱκανῶς παραμυθῆται ὁ μεταπτωτικὸς ἀνθρώπος ἐν μέσῳ τῶν θλίψεων καὶ ταλαιπωριῶν τῆς πλοστονίου ζωῆς. Ὁ περιούσιος τοῦ Θεοῦ λαὸς λόγῳ τῆς ἀπομακρύνσεώς του ἀπὸ τῆς πίστεως εἰς τὸν ἀληθῆ Θεὸν ὑποδουλώνεται εἰς τοὺς Αἴγυπτίους, ἀπὸ τὸν σκληρὸν ζυγὸν τῶν ὁποίων ἐλευθερώνεται μετὰ παρέλευσιν μακροτάτου χρόνου κατὰ τρόπον ὄντως θαυμαστὸν ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην ἡγεσίαν τοῦ μετ' οὐ πολὺ ἀναδειχθέντος θεόπτου Μωϋσέως (Π' π.Χ. αἰών).

Ἀλλὰ δυστυχῶς ὁ τοσοῦτον εὐεργετηθεὶς Ἰουδαϊκὸς λαὸς δὲν παραμένει πιστὸς εἰς τὸν Μεγάλον Εὐεργέτην Του, ὁ Ὅποιος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων πλουσίαν παροχῶν, ἄς κατὰ καιροὺς ἐπεδαφίλευσε, θαυμαστῶς ἠλευθέρωσε τοῦτον ἀπὸ τὸν ἀτιμωτικὸν ζυγὸν τῆς δουλείας καὶ ὠδήγησεν ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην χειραγωγίαν τοῦ Μεγίστου τῶν Προφητῶν Μωϋσέως¹², εἰς τὴν γῆν τῶν Πατέρων του. Κατὰ τὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη παραμονὴν του ἐν τῇ ἐρήμῳ¹³ ὁ Ἰσραὴλ πολλάκις ἐλησμόνησε τὸν ἀληθῆ Θεὸν προτιμήσας τὴν λατρείαν τῶν ψευδῶν θεῶν¹⁴, ὁ δὲ Κύριος προέρχεται εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ τιμωρήσῃ τὸν ἀχάριστον αὐτὸν λαόν. Ἡ τιμωρία, δικαία κατὰ πάντα, θὰ ἦτο ἀμείλικτος καὶ ἀδυσώπητος, ἀλλὰ τελικῶς ἀπεσοβήθη τῇ μεσολαβήσει, ὡς εἰπεῖν, τοῦ Μωϋσέως, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς θερμῆς καὶ ἀνυποκρίτου προσευχῆς ἀφώπλισε, τρόπον τινά, τὴν θείαν Δικαιοσύνην. «Καὶ ἰλάσθη Κύριος περὶ τῆς κακίας, ἧς εἶπε ποιῆσαι τὸν λαόν αὐτοῦ»¹⁵. Ἀλλὰ καὶ ἡ μετὰ τὴν μόνιμον ἐγκατάστασιν «εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας»¹⁶ διαγωγὴ τοῦ Ἰσραὴλ ἔναντι τοῦ Κυρίου εἶναι λίαν ἐπιλήψιμος. Εἰς τὴν μακροαίωνα ἱστορίαν του ὁ λαὸς οὗτος πολλάκις ἀπέδειξε τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀχαριστίαν του, ἡ ὁποία ἐκορυφώθη διὰ τῆς ἀναρτήσεως ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ τοῦ Μεσίου τῆς ἀνθρωπότητος.

11. Γενέσεως, 22,18. 26,3,4. 28,13,14.

12. Δευτερονόμιον, 34,10: «καὶ οὐκ ἀνέστη ἔτι προφήτης ἐν Ἰσραὴλ ὡς Μωϋσῆς, ὃν ἔγνω Κύριος αὐτὸν πρόσωπον κατὰ πρόσωπον».

13. Πράξεις Ἀποστόλων, 7, 36, 42.

14. Ὁ ἀσεβὴς τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεὺς Ἀχαάθ (873-854 π.Χ.), μετὰ τῆς μισαρᾶς συζύγου του Ἰεζάβελ, εἰσήγαγε καὶ ἐπέβαλε, παρὰ τὴν σθεναρὰν ἀντίδρασιν τοῦ ζηλωτοῦ Προφήτου Ἠλιοῦ, τὴν θρησκείαν τοῦ Βάβλ, θεοῦ τῆς φύσεως καὶ δὴ τῆς γονιμότητος, ἔγραψε δὲ ἀπὸ ἀπόψεως ἐσωτερικῆς πολιτικῆς τὰς μελανωτέρας σελίδας εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἱστορίαν τοῦ περιουσιοῦ λαοῦ (Περὶ Ἀχαάθ βλ. Γ' Βασ., 16,29 κ.ἐξ.). Ἡ Ἁγία Γραφή προσφέρει πολλὰ στοιχεῖα περὶ τοῦ Βάβλ, στηλιτεύουσα τὴν λατρείαν του, ἡ ὁποία εἶχε διαδοθῆ μεταξὺ τοῦ περιουσιοῦ λαοῦ κατὰ καιροὺς, συνισταμένη μεταξὺ ἄλλων καὶ εἰς τὴν προσφορὰν ἀνθρωποθυσιῶν (Πρβλ. Ἱερεμίου, 19,5).

15. Ἐξόδος, 32,14.

16. Ἐβραίους, 11,9.

Ἐκ τῶν Εὐαγγελικῶν κειμένων πληροφοροῦμεθα ὅτι οἱ ἄρχοντες τοῦ Ἰσραὴλ οἱ διηρημένοι πρὸς ἀλλήλους θρησκευτικῶς καὶ πολιτικῶς συνηρόθησαν προσκαίρως προκειμένου νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐξόντωσιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ τῶν συμφερόντων των, Ἰησοῦ Χριστοῦ¹⁷. Οὕτως ἐπληθύευσεν διὰ μίαν εἰσέτι φορὰν ἡ μνημιώδης φράσις τοῦ Σταγυρίτου φιλοσόφου Ἀριστοτέλους (384-322 π.Χ.): «Συνάγει γὰρ καὶ τοὺς ἐχθίστους ὁ κοινὸς φόβος»¹⁸, διότι οἱ ἄσπονδοι ἐχθροὶ Σαδδουκαῖοι καὶ Φαρισαῖοι συνειργάσθησαν πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ καταχθονίου σχεδίου των εἰς βάρος τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἡγεσία τοῦ Ἰσραὴλ, πάντοτε κινουμένη καὶ ἐνεργοῦσα σατανικώτατα, κατώρθωσε νὰ παρασύρῃ καὶ αὐτὸν τὸν πλουσίως ἐπὶ μίαν τριετίαν εὐεργετηθέντα Ἰουδαϊκὸν ὄχλον κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ὁποῖος, μετὰ μάλιστα τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν τοῦ τετραήμερου Λαζάρου¹⁹, ὑπέδεχθη μὲ χαρὰν καὶ ἀγαλλίσιαν καὶ ζητωκραυγὰς τὸν Κύριον εἰσερχόμενον εἰς τὴν μαιφόνον πόλιν τῶν Ἱεροσολύμων²⁰, ὁ αὐτὸς δὲ ὄχλος, ἐπιλήσμων πάντων τῶν ἐπιδαμνιλεφθέντων ἀγαθῶν παρὰ τοῦ Ἰησοῦ, μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ ὠρύεται ἀλλόφρων πρὸ τοῦ Πραιτωρίου φωνάζων τὸ «ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν»²¹.

Ὁ πλουσίως εὐεργετηθεὶς Ἰουδαϊκὸς λαὸς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἐλησμόνησε τὰ πάντα. Ἀπεδείχθη τελειῶς ἀγνώμων καὶ ἀχάριστος. Καὶ ἀληθῶς, ὡς βεβαίως καὶ ἡ ἀμερόληπτος μακροαίω ἡ ἀνθρωπότητος ἱστορία, ἐκεῖνο ὅπερ εὐκολώτερον λημονεῖ ὁ ἀνθρώπος εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη πρὸς τὸν εὐεργέτην του. Ἐκ τῶν ἀναριθμητῶν παραδειγμάτων ἀχαριστίας, ἅτινα δυστυχῶς πληροῦν τὰς δέλτους τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, περιοριζόμεθα μόνον εἰς δύο: Κατὰ τὸν ἐρανοστὴν Διογένην τὸν Λαέρτιον, ἀκμάσαντα κατὰ τὴν Δ' π.Χ. ἔκατονταετηρίδα, ὁ τελειότης τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας Ἀριστοτέλης ρητῶς ἀπεφάνθη, κατόπιν σχετικῆς ἐρωτήσεως ὑποβληθείσης εἰς αὐτὸν ὑφ' ὀμάδος μαθητῶν του περὶ τοῦ «τί γηράσκει τάχιστα;» (= τί λημονεῖται εὐκολώτερον), μὲ τὴν διακρίνουσαν αὐτὸν ἔκτακτον ἐτοιμότητα ἀπήντησεν ἐπιγραμματικώτατα «χάριτος μνήμη»²² (= ἡ ἀνάμνησις τῆς εὐεργεσίας), ὅτι παρὰ τῶν πλείστων ἀνθρώπων λημονεῖται ἢ ἀνάμνησις τῆς εὐεργεσίας. Ἀλλ' ἀσυγκρίτως ἀπεφάνθη ὁ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωματῶν δεσπότης Χριστὸς, ὅστις διὰ τῆς γνωστῆς ἐκείνης θεραπείας τῶν Δέκα Λεπρῶν ἔρχεται νὰ στιγματίσῃ τὴν σκαιὰν ἀχαριστίαν τῶν ἑννέα θεραπευθέντων καὶ νὰ ἐξάρῃ ἑξαισίως τὴν εἰλικρινῆ εὐγνωμοσύνην τοῦ ἑνὸς θεραπευθέντος ἐκείνου εὐσυνειδήτου λεπροῦ²³.

(Συνεχίζεται)

17. Ματθαίου, 22,16. Μάρκου, 12,13. Λουκᾶ, 20,20.

18. Ἀριστοτέλους, Πολιτικά 1304b, 23-24.

19. Ἰωάννου, 12, 1-11.

20. Ἰωάννου, 12, 12-19.

21. Ἰωάννου, 19,15.

22. Διογένης Λαερτίου, Φιλοσόφων βίων καὶ δογμάτων συναγωγῆ, Ἀριστοτέλης, Βιβλίον V, 18.

23. Λουκᾶ, 17, 11-19.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

(Συνέχεια ἀπὸ τῆ σελ. 35 τοῦ προηγουμένου τεύχους)

Κατὰ τὴν ἀναχώρησι τῆς λιτανείας γιὰ τὴ μετάβασι ἀπὸ τὸ βαπτιστήριον στὸ ναὸ φαίνεται ὅτι γινόταν κύκλος γύρω ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα, προφανῶς ἕνας, ὅπως μαρτυροῦν τὰ χειρόγραφα: «Καὶ λαβὼν (ὁ ἱερεὺς) θυμιατόν, κυκλοῖ τὸν λουτήρα σὺν τῷ ἀναδόχῳ κρατοῦντι τὸν νεοφώτιστον, ψάλλον "Ὅσοι εἰς Χριστόν..."» ('Αθηνῶν 1910), «Εἰσοδεύει ὀλόγυρα στὴν βαπτιστήρα θυμιῶν ὁ ἱερεὺς, καὶ γυρίζουν ὀλόγυρα τὴν γάστρα. Ψάλλει ὁ ἱερεὺς "Ὅσοι εἰς Χριστόν..." ἐκ τρίτου» ('Αθηνῶν 696). Κατ' ἄλλο χειρόγραφο ὁ κύκλος γινόταν μετὰ τὴν ἄφιξι στὸ ναὸ, γύρω ἀπὸ τὸν ἄμβωνα ποῦ ἦταν στὴ μέση: «Καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ταύτην («Εὐλογητὸς εἶ, Κύριε...») ποιεῖ ὁ ἱερεὺς εἴσοδον κύκλῳ τοῦ ἄμβωνος μετὰ τοῦ βαπτιζομένου καὶ ἀναδόχου, ψαλλόντων "Ὅσοι εἰς Χριστόν...", κυκλῶν τὸν ἄμβωνα καὶ ἐκ τρίτου ψάλλον αὐτὸ» ('Αθηνῶν 851). "Ἄν δὲν ὑπῆρχε ἄμβωνας ὁ κύκλος γινόταν στὸ μέσον τοῦ ναοῦ: «Καὶ εἰσοδεύει τὸν νεοφώτιστον ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν τοῦ ἁγίου θήματος. Καὶ ἐπικυκλοῖ αὐτὸν» (Μ. Λαύρας 88, 'Αθηνῶν 667), «Εἶτα ποιεῖ ὁ ἱερεὺς μετὰ τοῦ ἀναδόχου καὶ τοῦ νεοφωτίστου κύκλωθεν εἴσοδον ψάλλον μετὰ τοῦ λαοῦ "Ὅσοι εἰς Χριστόν..."» ('Αθηνῶν 665).

"Ὅταν ἀργότερα δὲν ὑπῆρχαν πιὰ βαπτιστήρια καὶ τὸ βάπτισμα τῶν νηπίων γινόταν στὸ μέσον τοῦ ναοῦ σὲ φορητὴ κολυμβήθρα, ἔπαυσε νὰ γίνεται καὶ ἡ λιτανεία, ἡ μᾶλλον περιορίσθηκε στὴν περιφορὰ γύρω ἀπὸ τὴν κολυμβήθρα καὶ στὴ μετάβασι ἀπ' αὐτὴ στὸ ἱερὸ θῆμα, εἴτε γιὰ τὴν τέλεσι τῆς θείας λειτουργίας, ἢ, μετὰ τὴν ἀποδεύσμευσι τοῦ βαπτισματος ἀπὸ αὐτὴν, γιὰ τὴν ἀνάγνωσι τῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τὴν κοινωνία τοῦ νεοφωτίστου. Ἡ ἀπλὴ ἀρχικὴ χορικὴ περιφορὰ ἦταν πολὺ εὔκολο νὰ ἐξελιχθῆ σὲ τριπλῆ γιὰ τὸ ἱερὸ τοῦ ἀριθμοῦ, ὅπως μαρτυροῦν ὀρισμένα μεταγενέστερα χειρόγραφα («Καὶ ἐπικυκλοῖ αὐτὸν ἐκ τρίτου» Λαύρας 88, 'Αθηνῶν 667 καὶ «Καὶ ποιούσιν αὐτὸ ἐκ γ'» 'Αθηνῶν 665), καθὼς καὶ ὁ ἅγιος Συμεὼν Θεσσαλονίκης («Λαμβάνει χαίρων τὸν βαπτισθέντα πάλιν ἐκ τῆς χειρός, τοῦ ἀναδόχου συνεπομένου, καὶ χορεῖαν ποιήσας, ὡς τοῖς ἀγγέλοις συγχορευῶν καὶ συνηδόμενος, τρεῖς τὴν κολυμβήθραν κυκλοῖ, ἐπὶ τῆ πνευματικῆ μητρὶ χαίρων καὶ ἐπὶ τῷ γεγεννημένῳ Πνεύματι θεῷ ἐξ αὐτῆς. Καὶ τὸ "Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε" σὺν τοῖς ἄδουσι μελωδεῖ» Διάλογος..., κεφ. 67). Ἦταν ἕνα εἶδος μικρῆς λιτανείας, ποῦ θύμιζε τὴν παλιὰ μεγάλη.

Ἡ τοπικὴ λοιπὸν παράδοσις, τὴν ὁποία μνημονεύει ὁ ἐρωτῶν, διασώζει μιὰ παλαιότερα πράξι, ἕνα προστάδιο

τῆς σημερινῆς. Εἶναι, γιὰ ὅπου ἀκόμη σόζεται, σεβαστὴ καὶ τηρητέα.

Ἀ λ λ η λ ο γ ρ α φ ί α .

Αἰ δε σι μ. Π. Π. Γιὰ τὸ γιὰ τί ὑπάρχουν δυὸ φορὲς στὴ θεία λειτουργία οἱ αἰτήσεις «Ἄγγελον εἰρήνης...» κ.λπ. γράψαμε πολὺ διεξοδικὰ στὴν ἀπάντησι στὴν ὑπ' ἀριθμ. 281 ἐρώτησι. Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ ἐπαναληφθοῦν ὅσα ἔχουν γραφῆ ἐκεῖ, γιὰ τὸ θέμα εἶναι ἀρκετὰ πολὺπλοκο. Ἄπαντοῦν δυὸ φορὲς ἤδη στὸ πρῶτο σωζόμενο χειρόγραφο Εὐχολόγιο (κῶδ. Βαρβερινὸς 336). Ἡ ἀρχικὴ τους θέσις ἦταν στὴν ἐκτενῆ μετὰ τὸ Εὐαγγέλιο, ὅπου βρίσκονται καὶ στίς ἀρχαῖες λειτουργίες τῶν Ἀποστολικῶν Διαταγῶν καὶ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἀκόμη καὶ στὴ σύγχρονή μας Ἀρμενικὴ λειτουργία. Τὸ ἴδιο μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἱερεὺς Χρυσόστομος στίς ὁμιλίες του. Ἡ μετάθεσί τους ἀρχικὰ ἐγένε μετὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο καὶ τὴν ἀπόθεσι τῶν τιμίων δώρων στὴν ἁγία τράπεζα. Ἀναδιπλώθηκαν ἀπὸ ἐπίδρασι τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων, ὅπου, ὅπως εἶναι γνωστό, βρίσκονται μόνο μιὰ φορὰ σ' αὐτὴ ἀκριβῶς τὴ δευτέρα θέσις, δηλαδὴ πρὶν ἀπὸ τὸ «Πάτερ ἡμῶν». Τώρα γιὰ τί ἐγένε ἡ μετάθεσι καὶ ἡ ἀναδίπλωσι δὲν μᾶς εἶναι ἀκριβῶς γνωστό. Πιθανὸν γιὰ τὴν ἐφευγαν οἱ πιστοὶ ποῦ δὲν κοινονοῦσαν μετὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο ἢ πρὶν ἀπὸ τὴν κοινωνία. Στὰ μοναστήρια λέγονται δυὸ φορὲς, ὅπως εἶναι στὸ Ἱερατικό.

Στὸ δεύτερο σκέλος τοῦ ἐρωτήματος, ἂ ν π ρ ἔ π ε ι ν ἂ π α ρ α λ ε ἰ π ω ν τ α ι κ α ἰ π ο ι ἄ ἄ π ὸ τ ἰ ς δ ὺ ο σ ε ι ρ ἔ ς τ ὶ ν α ἰ τ ῆ σ ε ω ν, γ ρ ἄ φ ο υ μ ε ἐ κ ε ἰ π ὶ ς ε ἶ ν α ι π ρ ο τ ι μ ῶ τ ε ρ ο ν ἂ λ ἔ γ ω ν τ α ι τ ἂ π ρ ῶ τ α — μετὰ τὴν μεγάλη εἴσοδο —, ποῦ εἶναι καὶ τὰ ἀρχαιότερα. Ὅσο γιὰ τὰ δεύτερα, στὴν περίπτωση παραλείψεώς τους θὰ πρέπει νὰ λέγωνται μόνο οἱ τρεῖς ἀρχικὲς αἰτήσεις, ὅπως ὑπάρχουν καὶ στὴ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου. Δηλαδὴ: «Ἐπεὶ τῶν προσκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων...», «Ὅπως ὁ φιλάνθρωπος Θεὸς ἡμῶν...», «Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως...». Νὰ παραλείπωνται δηλαδὴ ὄχι μόνο τὸ «Ἄγγελον εἰρήνης...», κ.λπ., ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ποῦ τὰ συνδέουν μετὰ τὰ δύο πρῶτα αἰτήματα, δηλαδὴ τὸ «Ἐπεὶ τοῦ ρυσθῆναι ἡμᾶς...», «Ἀντιλαβοῦ...», «Τὴν ἡμέραν...».

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώσουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρος Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολωνίας

Στοὺς παγκόσμια γνωστὸς ἐπιστήμονες, ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν εἰκονογραφία, ἀνήκει καὶ ὁ Εἰσαγγελικὸς Καθηγητὴς Konrad Onasch ὁ ὁποῖος διεύθυνε — ἀπὸ τὸ 1950 μέχρι τὸ 1981 — τὸ τμήμα Ὁρθόδοξων Σπουδῶν καὶ τὸ τμήμα Χριστιανικῆ Ἀρχαιολογίας καὶ Ἐκκλησιαστικῆ Τέχνης τοῦ Πανεπιστημίου Martin-Luther στὴν Halle-Wittenberg τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας. Ἐνὰ δὲ ἀπὸ τὰ πιὸ βασικὰ θέματα μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχολήθηκε ὁ Onasch ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή τῆς ἐπιστημονικῆς του δραστηριότητάς ἦταν οἱ σχέσεις ποὺ ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Τέχνη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ τὴν Λειτουργικὴ ζωὴ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀποτέλεσμα δὲ αὐτῆς τῆς πολύχρονης ἐργασίας εἶναι ἓνα πολὺ ἀξιόλογο βιβλίο, ποὺ μὲ τίτλο: «Τέχνη καὶ Λειτουργία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» (= Kunst und Liturgie der Ostkirche in Stichworten) κυκλοφόρησε, τὸ 1981, στὶς ἐκδόσεις Hermann Böhlau. Μ' αὐτὸ τὸ βιβλίο ἀποδεικνύει ὁ Onasch ὅτι ἡ κατανόηση τῆς Τέχνης τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας δὲν εἶναι δυνατὴ γιὰ ἄποιον τὴν βλέπει ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ καὶ πνευματικότητά τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. Γιατὶ αὐτὴ ἡ τέχνη εἶναι στενὰ δεμένη μὲ τὴν Λειτουργία καὶ ἀνήκει στὰ πιὸ σημαντικὰ μέσα διδασκαλίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητάς.

Προσπαθώντας νὰ μᾶς δείξει αὐτὲς τίς στενὲς σχέσεις, ποὺ ὑπάρχουν ἀνάμεσα στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Τέχνη τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καὶ τὴν ὑπόλοιπη ζωὴ αὐτῆς τῆς Ἐκκλησίας ἔγραψε ὁ Onasch αὐτὸ τὸ βιβλίο, τὸ ὁποῖο — μέσα σὲ πεντακόσιες περίπου σελίδες — περιέχει ἓναν ἀπερίγραπτο πλοῦτο γνῶσεων, ποὺ μεταβάλλουν αὐτὴν τὴν ἐργασία σὲ μιὰ ἀπὸ τίς πιὸ πολυτίμες πηγὲς ὀρθόδοξης Θεολογίας καὶ ζωῆς. Γιὰ τοῦτο τὸν λόγο πλουτίζει αὐτὸ τὸ βιβλίο τὰ χρήσιμα βοήθηματά, ποὺ ἔχουν δημοσιευθεῖ μέχρι σήμερα, σὲ γερμανικὴ γλῶσσα, μὲ θέμα τὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία.

Τὸ πόσο χρήσιμο εἶναι αὐτὸ τὸ βιβλίο γιὰ κάθε θεολόγο καὶ γιὰ κάθε μορφωμένο ἄνθρωπο, ποὺ ἀσχολεῖται μὲ τὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία, ἀποδεικνύεται μὲ βάση τὸ ὅτι ὁ Onasch ἔδωσε στὸ ἔργο του τὴν μορφὴ ἑνὸς Λεξι-
ξ ι κ ο υ, τὸ ὁποῖο ἔχει τὴν ἀξία καὶ τὴν σημασία μιᾶς

μικρῆς Ἐγκυκλοπαιδείας. Κεντρικὸ σημεῖο τοῦ Λεξικοῦ εἶναι ἡ βυζαντινοσλαβικὴ Λειτουργία στὶς διαφορὰς μορφὰς, οἱ πρωτοχριστιανικὲς ρίζες αὐτῆς τῆς Λειτουργίας στὴν Ἀρχαία Ἐκκλησία καὶ συγκρίσεις τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μὲ τὴν Δυτικὴ.

Κατόπιν ἀκολουθοῦν πληροφορίες σχετικὲς μὲ τὸν ρόλο τοῦ κλήρου μέσα στὰ πλαίσια τῆς Λειτουργίας μὲ τὰ λειτουργικὰ σκεῦη μὲ τὰ ἄμφια μὲ τὸν ρόλο ποὺ παίζει ὁ Ναὸς ὡς κέντρο τῆς Ὁρθόδοξης πνευματικῆς ζωῆς μὲ τὴν δομὴ τῆς Ἐγορίας μὲ τὸν ρόλο τῶν Ἀγίων καὶ τὴν Λατρεία τους μὲ θέματα τοῦ κανονικοῦ δικαίου μὲ τὴν αἰσθητικὴ τῆς Λατρείας καὶ μὲ τὴν Θεολογία αὐτῶν τῶν φαινομένων. Ἐκατὸν πενήντα εἰκόνας ζωντανεύουν δὲ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ τοῦ Λεξικοῦ, παρουσιάζοντας, συγχρόνως, τὸν δυναμικὸ χαραχτήρα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Τέχνης.

Στὸ παράρτημα αὐτῆς τῆς ἐργασίας βρίσκουμε — τέλος — Λειτουργικὰ κείμενα καὶ τὴν ἐρμηνεία τῶν πολυάριθμων ἑλληνικῶν καὶ ρωσικῶν τεχνικῶν ὄρων, ποὺ χρησιμοποιοῦ ὁ συγγραφεὴς. Μεγάλῃ ἐντύπωσι κάνει ἐπίσης ἡ Βιβλιογραφία. Γιατὶ στὸ τέλος κάθε ἀρθροῦ δημοσιεύει ὁ Onasch μιὰ πλούσια βιβλιογραφία, ποὺ ἐπαληθεύει, ἀκόμα μιὰ φορά, τὴν διαπίστωσί μας ὅτι αὐτὸ τὸ βιβλίο μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς πολυτίμη πηγὴ γνῶσεων, ποὺ ἀφοροῦν τὴν Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἐνῶ, συγχρόνως, μᾶς δείχνει τὴν τεράστια ἐγκυκλοπαιδικὴ μόρφωσι τοῦ συγγραφέα.

Ἄν λάβουμε δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Onasch δὲν περιορίζεται στὴν θεολογικὴ ἐρμηνεία τῶν φαινομένων, ποὺ περιγράφει, δεδομένου ὅτι πλουτίζει τὰ ἄρθρα τοῦ Λεξικοῦ του μὲ τίς ἀφθονες θρησκευτολογικὲς καὶ κοινωνιολογικὲς του γνώσεις, μποροῦμε νὰ προσθέσουμε ὅτι αὐτὸ τὸ βιβλίο μπορεῖ νὰ χαρακτηριθεῖ ὡς χρήσιμο βοήθημα τόσοσ τῶν μὴ Ὁρθόδοξων ὅσον καὶ τῶν Ὁρθόδοξων Θεολόγων. Ἐκτὸς αὐτοῦ, χάριν τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ του χαραχτήρα, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ τὸ Λεξικὸ τοῦ Onasch ἀπὸ κάθε ἐπιστήμονα, ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία: κυρίως δὲ ἀπὸ τὸν ἱστορικὸ, τὸν Σλαβιστὴν, τὸν Βυζαντινολόγον, τὸν Θρησκευτολόγον καὶ κάθε μορφωμένο ἄνθρωπο, ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ.

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ

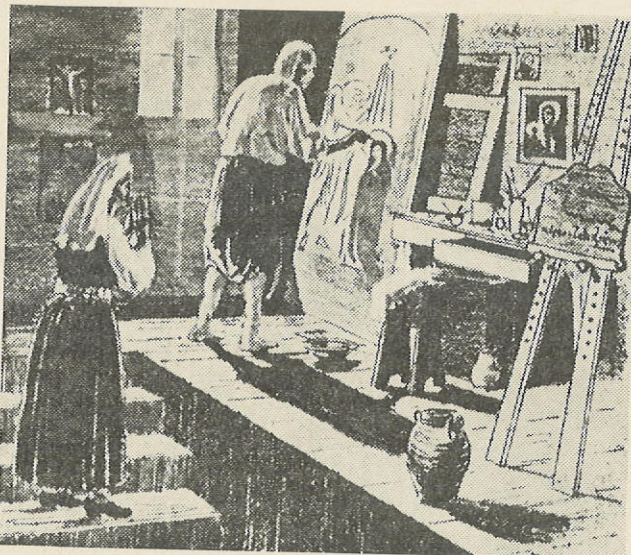
ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Λέκτορας Θεολογικής Σχολής Ἀθηνῶν

Δόξα Θεοῦ και δόξα κόσμου

«Χρωματιστό Εὐαγγέλιο» χαρακτήρισε τελευταία τις Εἰκόνες τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας ἕνας Γερμανὸς καθολικὸς Θεολόγος. Τὴν ἴδια χρονιά, ἕνας Γάλλος ὀρθόδοξος, σὲ διάλεξή του γιὰ τις Εἰκόνες, εἶπε, ὅτι ἡ σημασία τους ἔγκειται: στὸ γεγονός, ὅτι μποροῦν νὰ γράψουν μὲ χρώματα τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ¹.

Θὰ τολμούσαμε νὰ ποῦμε, πῶς, πραγματικά, ἡ ὀρθόδοξη εἰκόνα ἀποτελεῖ μία γνήσια, μὲ ἀνεξίτηλα χρώματα χαραγμένη ὑπογραφή, ἕνα ἀκριβὸ καὶ ἀκριβὲς «αὐτόγραφο» τοῦ ὀνόματός Του, πού τὸ κρυφοκοιτάμε ὡς ἐπιβεβαίωση γιὰ τὸ πέρασμα καὶ τὴν παρουσία τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμο μας.

Ἡ Εἰκόνα διηγεῖται κι αὐτή, μὲ τὸν δικό της τρόπο, Δόξαν Θεοῦ, χρησιμοποιώντας ὅ,τι καλύτερο διαθέτει ἡ Δόξα τοῦ Κόσμου. Αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμο, τὸν μικρὸ καὶ μέγα εἴμαστε βέβαιοι πῶς τὸν φυλάει οἱ ἅγιες εἰκόνες, καὶ μεσιτεύουν γι' αὐτὸν οἱ Ἅγιοι πού ἀποτυπώνονται πάνω σ' αὐτές κι οἱ Ἄγγελοι πού «πρωτοστατοῦν» καὶ προστατεύουν τις πολιτείες μας. Σ' ὅλους αὐτοὺς ἐμπιστευόμαστε τὴν εἰρήνην τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ τὴν σωτηρία τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων μας.

Αὐτές τις Εἰκόνες, ξεσηκώνουμε ἀπὸ τὴ θέση τους, τις περιφέρουμε σὲ λιτανεῖες, βαδίζουμε στὰ ἴχνη τους

πού χαράσσουν καὶ σχηματίζουν ἕνα κύκλο ἀσφαλείας, μέσα στὸν ὁποῖο, ὅταν θρῖσκόμαστε, δὲν φοβόμαστε ὄσους καὶ ὅσα μᾶς περικυκλώνουν.

Αὐτές παίρνουμε μαζί μας, δῶρο ἀκριβὸ στὸ γάμο μας, ἀπὸ τὰ χέρια τῶν γονιῶν μας καὶ τις τοποθετοῦμε γιὰ εὐλογία στὸ δικό μας τὸ Εἰκονοστάσι, στὴ δική μας «μικρὴ ἐκκλησία».

«Ἀπὸ χέρι σὲ χέρι περνοῦνε αὐτές οἱ εἰκόνες ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια μέσα στὸ σὶ μας, ὥσπου φτάνουν καὶ σὲ μᾶς, φορτωμένες ἀσῆμι καὶ μάλαμα, φορτωμένες δάκρυ καὶ λαχτάρα»².

Ἄς εὐχηθοῦμε νὰ μὴν ξεφτίσει αὐτὴ ἡ συνήθεια, γιὰ νὰ μποροῦμε ὅλοι μας νὰ θρῖσκουμε τόπο ἀναφυχῆς καὶ ν' ἀποθέτουμε ἐπάνω τους τὸ βλέμμα μας γαληνεύοντας τῶν παθῶν μας τὸν τάραχο καὶ τῶν ἀνησυχιῶν μας τὸ πέλαγος.

Σκευὸς διαποιμάνσεως

Ἡ δύναμη τῆς Εἰκόνας εἶναι ἀπερίγραπτη. Τὰ περιστατικά πού διηγούνται: γιὰ θαυματοργικὲς ἐνέργειες πού ξεπηδᾶνε ἀπ' αὐτές, ὅταν τις πλησιάζουμε μὲ πίστη, εἶναι ἀναρίθμητα. Ἡ εἰκόνα εἶναι ἕνα ἐξαιρετὸ «σκευὸς» διαποιμάνσεως τοῦ λαοῦ. Ἡ εἰκόνα «ποιμαίνει» μὲ τὸ δικό της τὸν τρόπο. Ποιμαίνει ἄτσιμα, οἰκονόγειες, ὁμάδες, χωριά, πολιτείες, λαοὺς καὶ κράτη ὀλόκληρα. Ἡ Παναγία τῆς Τήνου καὶ τῆς Τσεστοχόδα στὴν Πολωνία εἶναι ἐλάχιστα παραδείγματα αὐτῆς τῆς μορφῆς διαποιμάνσεως³.

Αὐτὴ ἡ συμφιλωτική μεσιτευτική της ἐνέργεια, αὐτὸς ὁ ἐλπιδοφόρος Εὐαγγελισμὸς τοῦ καλοῦ μηνύματος τῆς Εἰκόνας, δὲν ἀποτυπώνεται μόνο σὲ διηγῆσεις συναξαριῶν ἢ συνομιλίες μεταξὺ εὐσεβῶν χριστιανῶν κι εὐλαδικῶν προσκυνητῶν, ἢ σὲ κηρύγματα ἀπ' ἄμδωνος πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ ἐκκλησιασματος ἢ ἀκόμα σὲ διηγῆματα «θρησκευτικῶν» συγγραφέων πρὸς τέρψη καὶ ὠφέλεια περιορισμένου κύκλου ἀνθρώπων.

Γίνεται ἀκόμα φανερὴ καὶ σὲ συγγραφεῖς, πού ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν προδίδουν μιὰ ἰδιαίτερα θρησκευτικὴ ἐνασχόληση στὸ ἔργο τους. Εὐαίσθητοι, ὅμως, στὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα δὲν μποροῦν ν' ἀγνοήσουν καταστάσεις καὶ γεγονότα πού συμβαίνουν γύρω τους. Τὰ ἀναπαριστοῦν, λοιπόν, ζωηρὰ καὶ ἐπιβάλλουν τὴν ἀμεσότητα τῆς εἰκόνας στὴν ἀντίληψή μας μὲ τὴν περιγραφή τους.

Ἀναφερόμαστε συγκεκριμένα στὸν Κωνσταντῖνο Θεο-

τόκη (1872-1923), που θεωρείται ένας συγγραφέας κ ο ι ν ω ν ι κ ό ς, ο οποίος «περιγράφει τους ανθρώπους στις μεταξύ τους σχέσεις... Τόν ενδιαφέρει, ότι είναι προστριβή, σύγκρουση, αντίθεση... Ο Θεοτόκης αγαπάει να ζωγραφίζει: το πάθος, τις κορυφαίες καταστάσεις της ψυχής, έκτετρα που οδηγούν στην τραγωδία». Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα σε μερικές σκηνές από το έργο του⁵.

Μιά αληθινή ιστορία

«Είναι, λόγου χάρη, ή σκηνή, στο διήγημά του, Ο ί δ υ ό ά γ ά π ε ς, όπου τα συγγενολόγια της Μαρίας και της Βασιλικής αντιμετωπίζονται: έτοιμοπόλεμα μπροστά στο σπίτι του άγιογράφου Άργύρη Σπαθάρου, κι εκείνος λιτανεύει το είκόνασμα του Έδαγγελισμού, για να επιβάλει την ειρήνη. Η παρέμβαση, εδώ, του θείου στοιχείου, λύνει το δράμα σαν από μηχανής θεός και φέρνει την κάθαρση των παθών».

Άξίζει, βέβαια, να σημειωθεί, ότι ή κάθαρση των παθών δεν γίνεται στην προκειμένη περίπτωση μηχανικά. Ο Άργύρης Σπαθάρος, γέννημα και θρέμμα οικογένειας άγιογράφων από πολλές γενιές, που νήστευε για τη Χάρη της εικόνας που έστρωσε, είχε καιμυδ που ό γιός του ό Γιώργης δεν άκολουθούσε την τέχνη του και δεν άκουγε τα διδάγματά του.

Κι: όχι μονάχα γι' αυτό, αλλά γιατί κι ό δίος του και τα καμώματά του δεν καλάρεσαν στο γέρο πατέρα. Περπατάει σε δρόμο κακό. Θέλει να παντρευτεί καθώς λέει, μ ά έχει μπλεχτεί με δύο — ποιάνε θα διαλέξει; Τό έρώτημα τό θέτει επίμονα ό κύρ Άργύρης. Αυτό τό μπλέξιμο είναι ή κακοδαμονία του, που παραλίγο να ρίξει σε μεγάλο φονικό τό χωριό τους.

Ο άγιογράφος, όμως, καθώς επίσης κι οι δικόι του, πέρα από τις κακές αυτές προοπτικές, είναι βέβαια: πώς «τό κόνισμα θα κάμει θιαμάματα (θαύματα) για τους

χριστιανούς». «Όλοι τό λένε στο χωριό και παράξενο δεν είναι», είπε ό Γιώργης με πίστη. «Με τέτοια κατά- νυξη που δουλεύει τ' άγιο κόνισμα» είπε ή γριά, «τί άλλο θα γένει; Και θαρρώ πώς είδε τη Θεοτόκη στ' όνειρό του, γιατί στην είκόνα της είναι όλοζώντανη». Τής ίδιας γνώμης είναι κι ό παπάς του χωριού, που με- σολαβεί για ν' άποσοθηθεί τό «κακό». Και πραγματικά, στο τέλος ή Εικόνα κάνει τό θαύμα της, όταν ό ζωγράφος, μέσα στον θόρυβο του δρόμου και τη σαστιμάρα της ψυχής του έγύρισε προς την είκόνα και ύψωσε τά μάτια του στο στόρισμα και είπε: «Τώρα, τώρα θέλω τό θάμα, Παναγία, δεν πρέπει να γίνουμ φονικά έξ αίτίας του».

Στή συνέχεια δίνουμε τέσσερα άποσπάσματα από τό διήγημα «Οί δυό αγάπες», (πρωτοδημοσιεύτηκε στο περιοδικό «Ο Νουμάς» τό 1910), στα όποια με απάρα- μιλλο τρόπο δείχεται ό προβληματισμός του ζωγράφου και ή αίτια έκδοση στο άδιέξοδο, στο όποιο είχε περιέλ- θει ένα όλόκληρο χωριό. Αυτό γίνεται χάρη στη θαυ- μαστή επέμβαση της δυνάμεως της Εικόνας του Έδαγγε- λισμού, που λιτανεύσε «ό άγιογράφος» μας. Μ' αυτόν τον τίτλο επιγράφουμε έξάλλου αυτά τά άποσπάσματα που τά παίρνουμε από την έκδοση της «Βασιλικής Βιβλιο-θήκης»⁶.

Έστω κι αν δεν συμμεριζόμαστε στην άπολυτότητα τους τις άπόψεις του άγιογράφου —και έμμεσα του Θεο- τόκη— για «τό μυστικό της τέχνης» του, θεωρούμε τό διήγημα αυτό μία λαϊκή μαρτυρία, καταγραμμένη από έναν δυνατό τεχνίτη του λόγου, άναφορικά με τη δύνα- μη της Εικόνας.

Είθε ό αγαθός Θεός και ή Παναγία να μās αξιώ- νουν, με τέτοια πίστη, όπως έκείνη του άγιογράφου, να προσεγγίζουμε τις Εικόνας που «άναστηλώνουμε» έτούτη την εύλογημένη περίοδο του χρόνου, και να ευαγγελιζό- μεθα στον κόσμο τό άπ' αιώνας μυστήριο και την άπαρ- χή της σωτηρίας μας, καθώς φάλλει ή άγία μας Έκ- κλησία στην έορτή του Έδαγγελισμού.

1. Πρόκειται για τόν Ernst Chr. Suttner και τό δι- δίο του, Τό χρωματιστό Έδαγγέλιο, που κυκλοφόρησε στη Γερμανία τό 1982. Παρουσίαση του διδίου έκανε ό καθηγητής Δημοσθένης Σαδράμης στο τεύχος της 15 Δεκεμβρίου του 1983 του «Έφημερίου», σ. 300. Ο Jean - Claude Roberti, κα- θηγητής στο Πανεπιστήμιο της Rennes, έδημοσίευσε τό κεί- μενο της διαλέξεώς του ως Supplément στο μηνιαίο δελτίο όρθοδόξου τύπου στο Παρίσι (SOP).

2. Η ζωγράφος, που έργα της παρουσίασε στην έκθεση που διοργάνωσε ή «Galerie - Ζυγός» τόν Νοέμβριο του 1983 στην Άθήνα, διατύπωσε με την άκόλουθη φράση τό καλλιτεχνι- κό της πιστεύω: «Μελετώντας στα μουσειά τήν Έλλάδα όλων των εποχών και βλέποντας στους δρόμους, στα νησιά, στα χω- ριά, ανάμεσα στην άσχήμια που κυριαρχεί και στοιχεία που τήν μάχονται και επιβιώνουν στη συνείδηση και στην αίσθη- τική μας, σκέφτηκα να δέσω τις εποχές, φτιάχνοντας μέρη και ιστορίες που ταξιδεύουν μέσα στο χρόνο, με μι ά σ τ α σ η μ ε τ α φ υ σ ι κ ή» (άπό τό αττοδιογραφικό της σημείωμα ή άρτίωση είναι δική μας). Περισσότερα βλ. στο περ. «Ζυγός», τεύχος Ιουλίου - Αύγουστου 1983, σ. 42-45, άπ' όπου άναδημοσιεύουμε τόν πίνακα (σ. 45).

3. Αυτές οι εικόνας γίνονται σκυτάλη από γενεάς εις γε- νεάν και έξερουν «όλα μας τά μυστικά. όπως ξέρουν και τά μυσ- τικά της μάνας μας και της γιαγιάς μας και της προγιαγιάς μας». Άριστουργηματική αφήγηση για τη σχέση μας με τις Εικόνας βλ. στη «βιογραφία» της Λ ω ξ ά ν τ ρ α ς από τη

Μαρία Ιορδανίδου, Άθήνα, Βιβλιοπωλείο της «Εστίας» 201982, σ. 14-16. Τό άπόσπασμα προέρχεται από τη σ. 16.

4. Η Παναγία της Τσεστόχοβα είναι είκόνα βυζαντινής τεχνοπράξιας που οι ειδικοί την ύπολογίζουν ως έργο του Η' αιώνας. Τήν έφερε μαζί της στα τέλη του ΙΕ' αιώνας (1483) όρθόδοξη ρωσίδα πριγκίπισσα από τό Κίεβο, θύρο του πατέρα της για τους γάμους της με τόν Πολωνό πριγκίπα. Στην έκ- κλησία, όπου φυλάσσεται, είναι «άντικείμενο» συνεχούς λαϊκού προσκυνήματος, και μέσω αυτής, οι πιστοί Πολωνοί έναποθέ- τουν τις έλπίδες τους στη «Βασίλισσα της Πολωνίας», όπως συνήθίζουν ν' άποκαλούν την Παναγία.

5. Δεν μπορούμε παρά να κάνουμε δικές μας αυτές τις σκέψεις του Άγγελου Τερζάκη, επιμελητή έκδόσεως του άφιερ- ρώματος της «Βασιλικής Βιβλιοθήκης» στον Κ. Θεοτόκη, τόμος 31, Εισαγωγή, Άθήνα 1955, σ. 15.

6. Τόμος 31, σ. 103-104, 115, 116, 123-124. Συνιστούμε την ανάγνωση όλοκληρου του διηγήματος (σ. 102-124). Τό κεί- μενο περιλαμβάνεται επίσης στα Διηγήματα (Κορφιάτικες Ί- στορίες) του Θεοτόκη, που εξέδωσε άριστοτεχνικά ό Φίλιππος Βλάχος (Άθήνα, Τυπογραφείο «Κείμενα», 1982, σ. 178-222). Βλ. άκόμα στο Έπίμετρο σ. 229-232, που έκδίδεται για πρώτη φορά από τά κατάλοιπα του συγγραφέα, ένα κομμάτι από μιάν άλλη μορφή του διηγήματος, στο όποιο ό άγιογράφος παρα- δίδει τά μυστικά της τέχνης του στο γιό του (μίξη χρωμά- των κ.ά.).

ΟΙ ΑΘΛΟΙ ΤΟΥ ΣΑΜΨΩΝ*

(Κριτ. ιγ' 1 - ιστ')

Του κ. ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Όλα είναι σέ θέση νά τά πραγματοποιήσῃ. Πλημμυρισμένη ἀπό θαυμαστές του ἐνέργειες, ἡ κτίσις. Μερικές, στή ζωή μας ἢ στή ζωή τῶν ἄλλων, τίς βλέπουμε καί τίς διαπιστώνουμε. Τίς πιδ πολλές ἑμῶς, τίς ἄπειρα πιδ πολλές, δέν τίς ὑποπτευόμαστε κἀν. «Πολλά ἀπόκρυφά ἐστι μείζονα τούτων, ὀλίγα γάρ ἐωράκαμεν τῶν ἔργων αὐτοῦ» (Σοφ. Σειρ. μγ' 32), θά μπορούσαμε νά ἐπαναλάβουμε μέ τὸ σοφὸ ἄνδρα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὅταν ὑπάρξει λόγος, παρεμβαίνει τὸ θαῦμα. Καί ἐδῶ, ἡ αἰτία ἦταν παρούσα. Τὸ ἀπαιτοῦσαν οἱ καιροί. Τί; Τὴν ἐμφάνιση ἐνὸς μεγάλου παλικαριοῦ. Ἐνὸς ἀνθρώπου πού, προικισμένος μέ ἀπίθανες δυνατότητες, θά θύμιζε στὸ λαὸ τὸν πάντα ἔτοιμο οὐράνιο προστάτη του, τὸν Κύριο. Αὐτὸν πού οἱ πολλοὶ δέν τὸν φύλαγαν θρονιασμένο μέσα τους, ἡγίολο τῶν στοχασιῶν, τῶν αἰσθημάτων καί τῶν πράξεών τους.

Εἶναι, συχνά, κρυμμένοι, «φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον» (Α' Τιμ. στ' 16). Ἀπέχουν ἀπ' αὐτὸν οἱ καρδιές. Τοὺς μένει ἀθώρητος. Μέσα στίς ἀπίστωσις τῶν παθῶν, πῶς νά ἔχουν καθαρὴ ματιὰ; Θυμήσου τὸ μακαρισμὸ τοῦ Ἰησοῦ, τὸν ἔγγραπτο στὸ Ματθ. ε' 8. Ἀλλά, μὴ ποθώντας τίποτε ἄλλο ὅπως τὸ νά τὸν γνωρίσουν οἱ ἄνθρωποι, θρίσκει τρόπους νά τοὺς γίνῃ ὁρατός. Καί ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι νά τὸν δοῦν στὸ πρόσωπο κάποιου θεοφόρου διπλανοῦ τους. Ἐκεῖνος πού εἶναι γνήσιο τέκνο του, τὸν κάνει αἰσθητὸ στοὺς ἄλλους. Κάνει: νά λάμπουν γύρω του ἡ ὁμορφιά καί ἡ δύναμη τοῦ Ὑψίστου. Τὸ γνήσιο παιδί φέρει τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πατέρα του.

Λοιπόν, ὁ Σαμψών, μέ τίς περιπέτειές του καί τὰ κατορθώματά του, θά ἦταν ἕνα εἶδος θεοπτίας γιὰ τὸ συγκεκριμένον του λαόν. Ὁ ἀναπτέρωνε στίς μάξες τὴν πίστη. Θά τὴ στήριζε. Ὁ καθέννας θά ἔλεγε, σὰν προήχημά τους, τὰ τοῦ Προφήτη: «Κύριε, ἐγνώρισάς μοι καί ἔγνων» (Ἱερμ. ια' 18).

Μέ τὴν εὐκαιρία, ἀς σημειωθοῦν λίγα καί γιὰ τὴ φράση «ἄγγελος Κυρίου». Στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὁ ὅρος ἔχει κάποτε μιὰ ἐπιτρεπτὴ ταύτιση μέ τὸ ἴδιο τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἔγνοια τὸ προσεγγίζει, διαστελλόντάς το ἀπὸ ἕνα ἀγγελικὸ ὄν, ἀπὸ ἐκεῖνα πού «εἰσι λειτουργικὰ πνεύματα εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν» (Ἐβρ. α' 14). Ἔτσι εἰκάζει, ὅπως θά δοῦμε λίγο παρακάτω, ὁ Μαγνὲ τὸν «ἄγγελο Κυρίου», πού εὐαγγελίσθηκε στὴ γυναῖκα του τὴ γέννηση τοῦ Σαμψών (Κριτ. ιγ' 22): «Καί εἶπε Μα-

γνὲ πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ θανάτω ἀποθανούμεθα, ὅτι Θεὸν εἶδομεν».

Ο ἰ ν α ζ ἰ ρ .

«4 Καί νῦν φύλαξα: δὴ καί μὴ πίης οἶνον καί μέθυσιμα καί μὴ φάγης πᾶν ἀκάθαρτον· ὅ ὅτι ἰδοὺ σὺ ἐν γαστρὶ ἔχεις καί τέξῃ υἷόν καί σίδηρος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ ἀναθήσεται, ὅτι ναζὶρ Θεοῦ ἔσται τὸ παιδάριον ἀπὸ τῆς κοιλίας καί αὐτὸς ἀρξεται: σῶσαι τὸν Ἰσραὴλ ἐκ χειρὸς Φυλιστιμ».

Εἶναι ἤδη γεγονός. Ἀπ' αὐτὴ τὴ στιγμή πού σοὺ μιλῶ, κυοφορεῖς.

«Ἐν γαστρὶ ἔχεις». Μὲ τὴ θεία χάρη, θάλλει στήν ἔρημο ὁ σπόρος ἐνὸς λουλουδιοῦ. Εἶσαι εὐγονη. Δὲν θά γίνεις ἀπλῶς μάνα, ἀλλὰ μάνα ἐξαιρετικοῦ παιδιοῦ. «Τέξῃ υἷόν», πού «ναζὶρ Θεοῦ» θά εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἀρχὴ τῆς ὑπαρξῆς του, ἀπὸ πρωτόπιαστο κίβλας ἔμβρου. Δηλαδή ξεχωριστὸς ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο λαόν. Μὲ τοὺς ἄθλους του, ὁ γιὸς σου θά σᾶς γλιτώσει ἀπὸ τοὺς Φιλισταιούς.

Οἱ ναζὶρ, στοὺς κόλπους τοῦ περιουσίου ἔθνους, ἦταν ἕνας εἶδος θρησκευτικῶν χαρισματώχων. Τέκνα τοῦ Θεοῦ ταμένα σέ ὑψηλὴ ἀποστολή. Ἄλλοτε, τὴν ἐκπλήρωσαν μέ ἐνέργειες πού κατέγραφε ἡ Ἱστορία, γιὰτὶ ἦταν συμβάντα περίπτα. Ὅπως θά ἦταν στὴν περίπτωσι τοῦ Σαμψών. Ἄλλοτε, τὰ συμβάντα αὐτὰ ἀκτινοβολοῦσαν σ' ἕνα στενὸ κύκλο καί ἡ ἐθνικὴ μνήμη δέν τὰ διέσωζε.

Ναζὶρ ἢ, ἐξελληνισμένα, ναζιραῖος, σήμαινε πάντα μιὰν ἰδιαίτερα εὐνοημένη ἀνωθεν ψυχὴ. Γιὰ νά διαφυλισθῇ αὐτὴ ἡ ιδιότητα, ἦταν ἀνάγκη νά τηρεῖται κάποια, μέ ὁρατὰ σημεῖα δηλωμένη, ἀπόστασι ἀπὸ τὸν κοινωνικὸν περίγυρο. Πάνω ἀπ' αὐτὸν τὸν ἐκλεκτό, ἐκλεκτό ἀπὸ τοὺς οὐρανούς καί προσφερόμενο σ' αὐτοὺς ἀπὸ δικὴ του βούλησι, λάμπει ἡ σύστασι πού διαδύζουμε στὸ Σοφ. Σειρ. στ' 13: «Ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν σου διαχωρίσθητι καί ἀπὸ τῶν φίλων σου πρόσεχε». Στὸ ἐβραϊκὸ πρωτότυπο, δέν ἀφήνεται ἀμφιβολία γιὰ τὸ ὅτι ὁ λόγος εἶναι εἰδικὰ γιὰ τοὺς νέους πού ἀνήκουν στὴν τάξι τῶν ναζὶρ. Ἀσχετὰ ἀν τὸ ρητὸ ἰσχύει καί γιὰ τὸν κάθε πιστὸ καί εὐσεβὴ νέο.

Πῶς φαίνονται ἡ διαφορὰ ἐνὸς ναζὶρ; Πρῶτα, μέ τὸν ἴδιο του τὸ θίο. Μὲ τὴ φλογερὴ του πίστη καί τοὺς καρπούς τῆς στήν πράξι. Ὑστερα, μέ κάποια ἐντάλλα-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 44 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 τεύχους

«ΗΜΟΥΝ ΟΠΑΔΟΣ ΤΟΥ ΜΑΧΑΡΑΤΖΙ»

Του Πρεσβυτέρου
ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

«Υπάρχουν παιδιά που εγκατέλειψαν τα σπίτια τους, τις σπουδές τους... Είναι παιδιά που ξεκίνησαν από κάποια άσχημη κατάσταση: για κεί πέρα...»

«Έτσι άρχισε ή συζήτησι με τον αδελφό Σ.Κ., πρώην θύμα του Μαχαράτζι.»

— Ήερετε, συνέχισε, αυτό το πράγμα στηρίζεται στην αδεσποσύνη του ατόμου και στην ανασφάλεια που νοιώθει όταν βρεθή σε άσχημη ψυχολογική κατάσταση κι εκείνη τή στιγμή γνωρίζει την ομάδα του Μαχαράτζι: εκεί μέσα, ή ψυχολογία τής ομάδος ενισχύει κατά κάποιον τρόπο τὸ ψυχικὸ σθένος.

Ἀσυναίσθητα θυμήθηκα τή «Βόμβα Ειρήνης» τοῦ «μπέμπυ - θεοῦ» Μαχαράτζι: «παράδωσε τὰ ἡγία τῆς ζωῆς σου σὲ μένα και θὰ σοῦ δώσω τέτοια εἰρήνη που ποτὲ δὲν θὰ πεθάνη...».

Ποῖ εἶναι τὸ τίμημα γι' αὐτὴ τὴν ἀμφίβολη ἀξία εἰρήνη; Βέβαια ὁ ἀδελφὸς Σ.Κ. μιλάει: ἐδῶ γιὰ τὴν «ψυχολογία τῆς ομάδος» και ἐρμηνεύει κατ' ἀρχὴν με θετικὸ τρόπο τὰ ἀποτελέσματα. Ὅμως οὐσιαστικὰ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχουμε ἓνα δεῦτερο παράγοντα «ἀποπροσανατολισμοῦ»: ὁ πρῶτος εἶναι ἡ παρουσία τοῦ «θεοῦ» και οἱ ἐντολές του, που δὲν ἐπιδέχονται ὄχι: μόνο ἀντίρρηση, ἀλλὰ οὔτε καν ἀντίθετη σκέψι: και κρίσι:

Ὁ Γκουρού Μαχαράτζι, ὡς θεὸς στὴ γιορτὴ «Γκουρού Πούτζα», δηλαδή στὴ γιορτὴ γιὰ τὴ λατρεία τοῦ Γκουρού.

«Ἐχω ἔλθει με ὄλες τὶς δυνάμεις στὸν κόσμο» «ὀποιὰδήποτε ὀδηγία σὰς δίνω, ὀτιδήποτε και ἀν εἶναι, θὰ εἶναι γιὰ τὴν πνευματικὴ σας ἀνάπτυξη», διακηρύττει και ἀπαιτεῖ ἀπόλυτη ὕποταγή. Και τὰ θύματα, οἱ ὀπαδοί του, προσεύχονται σ' αὐτόν: «Μαχαράτζι: Κύριέ μου, ἡ ζωὴ μου εἶναι παιχνίδι: σου...» «Χαῖρε Κύριε, χαῖρε

Θεῖκὲ διδάσκαλε!» (οἱ παραπομπές στὸ βιβλίο «Ψυχο-ναρκωτικὰ», σελ. 54-55).

Και τὸ «μυαλὸ» τοῦ ἀνθρώπου; ἡ προσωπικὴ σκέψι: και κρίσι; «πὼς εἶναι δυνατόν νὰ πέφτουν θύματα νέοι ἀνθρωποι: σὲ τέτοιες ἡλιθιότητες, και μάλιστα σήμερα, που ἡ ἀμφισβήτησι: ἔγινε κανόνας ζωῆς στους νέους τῆς ἐποχῆς μας;».

Ἦ, Γκουρού Μαχαράτζι τῆς μου, εἶσαι ὁ πῆς ὑγιεινὸς Κύριος. Σὲ κακοπαλῶ κράτησε τὸ χέρι μου σφιχτὰ στὸ δικό σου και διήγησε με στὸ τέλος τοῦ ὀρθοῦ. Σὲ παρακαλῶ μὴ με ἀφήσεις νὰ φύγω στὴ μέση τοῦ ποταμοῦ.

Ἦ, Κύριε, Σὲ παρακαλῶ μὴ με ξεχνῶς. Πυγίζω σ' αὐτόν τὸν ὀκεανὸ τῆς ἔλξης. Ἐν ἔσοδ δὲν με συγκρατήσης, θὰ παρασυρῶ μακριὰ σου. Ἦ καρδιά που ἔχω εἶναι κῶν ὀκεανός. Εἶναι πολὺ ὀδυσαλο γιὰ μένα νὰ τὴν καταλαβαῖνω, γιὰτὶ ὑπάρχουν ἀναριθμητὰ κῶνια σ' αὐτόν τὸν ὀκεανό. Πῶς μπορῶ νὰ περιμένω νὰ φύσω με ἀσφάλεια στὴν ἔτρα ὀχθῆ ἐν δὲν με βοηθήσῃ ὁ συμπαρτεῖτός Κύριός μου;

Ἐχω κῶνι, ἀναριθμητὰ ἔλξη και ἔλξη δὲν ἔχω κουρασθῆ νὰ τὰ κῶνω. Σὲ παρακαλῶ, Κύριε, ἡ συνῆχρησι: τὸν ὀκεανὸ τῶν ἡ ἔλξης νὰ με πῆρη ὁ θάνατος. Κῶνω τὸ κῶνὸ ἀπὸ τότε που γεννήθηκα και εἶμαι γεμάτος κῶνιες ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὄς τὰ νύχια. Ἐσο εἶσαι ὁ κῶνος Ἐλεῖμων που μπορεῖς ν' ἀπομακρύνῃς τὸν κῶνο μου, ἔτσι Σὲ παρακαλῶ φρόντισέ με.

Ὁ μὴ μὴ μου δὲν ἔχει βυθιστῆ στὸ νένια τῆς ἔλξης. Δὲν συμπεριεσφραμῆ με τὸν σωστὸ τρόπο και δὲν ἔχω ἔλξη καταλαβεῖ γιὰτὶ τῶνα κῶν κῶν ἀπὸ τὴ σκέψι τοῦ ἄληθινοῦ Γκουρού μου.

Ἦτρέπωμαι γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Πῶς μπορῶ νὰ προσέβχημαι σὲ Σένα; Πῶς μπορῶ νὰ σὲ εὐχαριστήσω ὄταν ἔτρα ὄτι κῶνω ἔλξη μπροστά σὲ Σένα; Πῶς μπορῶ νὰ εἶμαι ὁ εὐλογημένος σου; Σὲ παρακαλῶ, Κύριε, χῶρισέ μου τὸ ὄσο τῆς ἀφοσίωσης.

Ἦ, Γκουρού Μαχαράτζι τῆς μου, κῶνιες ὄλων τῶν Κυριῶν, δὲν ζητῶ τίποτα περισσοτερο ἀπὸ τὸ νὰ Σὲ ὀπηρετῶ μέρα και νύχια. Ἄν ὀνο μποροῦσα νὰ δῶ τὸ ζωντανό Κυριό μου, ὄς τοῦ ἔλεγα ὄλε ὄσα ὀποφῆρα, κῶνιαιόντας, και θὰ ἔβλεπα τὸ κεφάλι μου νὰ ἡσυχῆ στὰ ἄγια Πῶδισ σου. ὄς τοῦ τὰ ἔλεγα ὄλε.

Μὲ τὴ χῶρη τῆς ἀφοσίωσης σὲ Σένα, αὐτὸ τὸ ὄσα ἀπὸ ὀκῶνη ἔχει γεμιστῆ με μακρῶνιτητα. Ἦποκλῖνεται μπροστά στὸν Γκουρού μου, ὁ ὀποιος ἀποκαθῶνται τὰ Πῶδισ ἄπο τοῦ ἡ ἔλξης τῶν Κυριῶν που ὀνιαι-περὶν ὀδῶνιλο τὸ ὄσημα. Ἐσο εἶσαι κῶνιμένος μέσα στὴ σπηλιὰ τῆς καρδίας και Ἐσο ἀπλῶνσαι νὰ γεμισῇς τὸ ὄσημα. Ἀποκαθῶνται τὸν ἑαυτό σου ὄτι εἶσαι ἡ ἔλξη ἡ Συνεῖδησι. Ἦποκλῖνεται μπροστά σου

Εἶσαι ὁ Κύριος ὄλων, ὁ εὐλογημένος, ὁ Σατήρας τῶν ἀφοσιωμένων σου. Ἦποκλῖνεται μπροστά σου, εἶσαι πῆρα ἀπὸ τὸν χῶνο, μοναδικός, ἀσὀγκιτος. Εἶσαι ἡ ἔλξη πῆς τὸν ὀποῦν στρέφονται ὄλες οἱ πῆρ-σευχῆς. Μποροῦμε νὰ Σὲ βλέπομε, ἐν τῶντοις παραμένεις ἐντελῶς ἀόρατος. Εἶσαι ὄλο ὄνειαρη και ὄσα. Εἶσαι ὁ εὐγενῆς Βῶδδας. ἄληθι-μου διδάσκαλε, χαῖρε!

Σὲ προσοινῶ!

Προσευχὴ ὀπαδῶν τοῦ Μαχαράτζι

Αὐτὸ τὸ ἐρώτημα τίθεται βέβαια ἀπὸ μερικὸς που δὲν ἔχουν ἐμβαθύνει στὰ πράγματα. Τὸ νὰ ὀνομάζουμε ὄλα αὐτὰ ἡλιθιότητες δὲν μῶς λύνει τὰ προβλήματα. Μένει τὸ γεγονός ὄτι πολλοὶ νέοι, ἔκτεινοι ἀκριβῶς που περνοῦν μέσα ἀπὸ τὸ κῶμα τῆς ἀμφισβήτησεως τῶν πάντων, πέφτουν θύματα τῶν πάσης φύσεως Μαχαράτζι: και εἶναι πάρα πολλοὶ οἱ ἐπιτήδειοι αὐτοί, που παγι-

δέουον τούς νέους ἐκείνους πού γοιόθουν ἀβεβαιότητα, σάν ἐκείνη πού ἐνοιωθε ὁ ἀδελφός Σ. Κ. πρὶν καταλήξει: στὸ Μαχαράτζι.

Μάθαμε στοὺς νέους πὼς πρέπει ὅλα νὰ τὰ ἀμφισβητήσουν, πρὸ παντὸς τὰ πνευματικὰ ἐφόδια πού θὰ μπορούσαν νὰ τοὺς ἐξασφαλίσουν σταθερὸ ἔδαφος κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τους. Τώρα μιλάμε καὶ γιὰ «ἐλεύθερη διακίγνησι ἰδεῶν στὰ σχολεῖα»! Μόλις χθὲς εἶδα μιὰ ἐκπομπή πού εἶχε σάν θέμα τὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν στὸ σπίτι καὶ στὸ σχολεῖο· στὴν παλιὰ ἐποχὴ εἴχαμε τὸ πρότυπο τοῦ «καλοῦ κἀγαθοῦ», εἶπε κάποιος στὴ συζήτησι ἐκείνη· στὸ μεσαίωνα εἴχαμε τὸν τύπο τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρώπου. Σήμερα; Σήμερα πρέπει νὰ τὸ ἀφήνουμε τὸ παιδί νὰ σκέπτεται, νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἀποφασίζει... πρόσθεσε ἡ ὁμιλήτρια.

Βέβαια κάνουμε τὸ πᾶν γιὰ νὰ κλονισθῇ ἡ πεποίθησι τοῦ παιδιοῦ σὲ ὅλες τίς ἀθηντίες. Πού νὰ στηριχθῇ πλέον; Δὲν ζητάει ἀπλῶς ἰδεολογικὸ καταφύγιο, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπους πού νὰ ἐνσαρκῶνουν τὸ πνευματικὸ ὑπόβαθρο. Καὶ ἀφοῦ μὲ τὴν «ἀγωγή» τοῦ γκρεμίζουμε τὴν πνευματικὴ μας ταυτότητα καὶ μαζί μ' αὐτὸ καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη σὲ πρόσωπα καὶ θεσμοὺς πού ἐνσαρκῶνουν τὰ ἰδανικά αὐτά, τὸν σπρώχνουμε στὴν ἀβεβαιότητα.

Τότε παρουσιάζονται οἱ «θεοί», οἱ «γκουρού», οἱ «σωτήρες» καὶ τοῦ προσφέρουν «ἀπόλυτη ἀσφάλεια», πού δὲν στηρίζεται πλέον στὶς δικές του ἰκανότητες, ἀλλὰ

σὲ «σταθερὲς θάσεις» στὸν «θεό», στὴν «ὀψίστη ψυχῇ, στὸν γεννηθέντα Κύριο ὄλων τῶν γιόγκι, στὸν ἀξιολέβαστο ἅγιο»· αὐτὰ εἶναι τὰ διαπιστευτήρια πού προβάλλει γιὰ τὸν ἑαυτό του ὁ Μαχαράτζι.

Μ' αὐτὴ τὴ θάσι, τὸ νεαρὸ θύμα πιστεύει τυφλὰ ὅτι τοῦ λέει ὁ Μαχαράτζι καὶ τὸ μεταβάλλει σὲ κανόνα ζωῆς: «τὸ μυαλό σου εἶναι πολὺ λυπηρὸ πρᾶγμα, πολὺ κουτὸ πρᾶγμα, πολὺ ἡλίθιο πρᾶγμα»· «πρέπει νὰ πετάξουμε τὸ μυαλό μας σ' ἓνα σκουπιδοτόπο... ἀπαλλαγῆτε ἀπὸ τὸ μυαλό» (παραπομπὲς στὸ «Ψυχοαρκετικά», σελ. 56).

Καὶ τὸ κάνουν αὐτὸ νέοι ἄνθρωποι; Ναι τὸ κάνουν. Εἶναι ἐκείνοι πού ἔπασαν θύματα τῆς ἀντικλησιαστικῆς προπαγάνδας ἢ καὶ τῆς ἐλλειποῦς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ δὲν θέλησαν ἢ δὲν μπόρεσαν νὰ ζητήσουν λύσεις τῶν πνευματικῶν τους προβλημάτων στὴν ὀρθόδοξη παράδοσί μας· ἴσως δὲν δρέθηκαν στὸ δρόμο τους ἄνθρωποι νὰ τοὺς ὀδηγήσουν. Καὶ ἀφοῦ ἔκλεισαν ὅλες τίς πόρτες γιὰ τίς δικές μας πνευματικὲς ἀξίες, τίς ἀφησαν ἀνοιχτές μόνο γιὰ τοὺς μακρυνοὺς γκουρού· κανένας τους δὲν μπορεῖ νὰ ἐρευνήσῃ τὴν προέλευσί τους, τὴν προσωπικότητά καὶ πρὸ παντὸς τοὺς ἀληθινούς σκοπούς του. Ἄλλωστε δὲν δρέθηκε καὶ κανένας νὰ φανερώσῃ τοὺς κινδύνους καὶ νὰ τοὺς κλείσῃ τὴν πόρτα.

Δὲν εἶναι μόνο ὁ «γκουρού» πού ἐξουθενώνει τὴν προσωπικότητα καὶ μεταβάλλει τοὺς νέους σὲ «μαρισνέττες», ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀπαιτεῖ ὁ Μαχαράτζι· προστίθεται καὶ ἡ πίεσι τῆς ομάδος, ἢ, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἀδελφός Σ. Κ., «ἡ ψυχολογία τῆς ομάδος».

ΟΙ ΑΘΛΟΙ ΤΟΥ ΣΑΜΨΩΝ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελίδα 58)

τα πού ὁ ναζὶρ ἐφάρμοζε. Τυπικά, ἀλλὰ καὶ οὐσιαστικά.

Ὁ ὄρος, παράγωγο τοῦ ρήματος ναζάρ, πού ἀποδίνει τὴν ἐννοια τοῦ χωρίζομαι, τοῦ ἀπέχω, τὰ ἐνέπνευσε. Τὰ εἰδικὰ λεξικά μᾶς πληροφοροῦν: Ὁ ναζὶρ ὄφειλε νὰ μὴν πίνει οἶνοπνευματώδη. Ἀκόμα καὶ σταφύλι, νωπὸ ἢ καμωμένο σταφίδα, δὲν ἔπρεπε νὰ γεύεται (Ἀριθμ. στ' 3). Δὲν τοῦ ἐπιτρεπόταν νὰ κόβει τὰ μαλλιά του, πρᾶγμα θεωρούμενο ἀντίθετο πρὸς τὴν ἀρρενωπότητα: «Σίδηρος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ οὐκ ἀναθήσεται». Τέλος, τοῦ ἐπιβαλλόταν ν' ἀποφεύγει κάθε τι τὸ λειτουργικὰ ἀκάθαρτο, ἰδίως τὸ ν' ἀγγίξει πτώμα.

Καὶ οἱ πληροφορίες συνεχίζονται. Τὸ τάξιμο αὐτοῦ τοῦ εἴδους «ἡγιασμένων» (πρὸλ. Ἀμ. β' 12) μπορούσε νὰ εἶναι ἰσόβιες διάρκειας ἢ προσωρινῆς. Στὴν πρώτη περίπτωση, φαίνεται ν' ἀνήκουν ὁ Σαμφὼν (Κριτ. ιγ' 7: «Ἀπὸ γαστρὸς ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ»). Καὶ ὁ Σαμουὴλ (Α' Βασ. α' 11: πάλι τὸ «ἕως ἡμέρας θανάτου αὐτοῦ»). Καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη, ὁ Τίμιος Πρόδρομος (ὁ Ἄγγελος Κυρίου προλέγει γι' αὐτὸν στὸ Ζαχαρία τὸν πατέρα του «Ἔσται μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖνῃ καὶ Πνεύματος Ἁγίου πλησθήσεται. ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ», Λουκ. α' 15). Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Ἰάκωβος, πρῶτος ἐπίσκοπος Ἰε-

ροσολύμων, ὅπως λέει ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικὸς Εὐσέβιος.

Δὲν ἔμεγαν ὅμως ὅλοι οἱ ναζὶρ ἀέναα σ' αὐτὴ τὴν τάξη. Ὁ Ἰώσηπος (Ἰουδαϊκὸς Πόλεμος Β' 15,1) ἀναφέρει ὅτι ὑπῆρχε καὶ διάστημα παραμονῆς τους σ' αὐτὴ μονάχα τριάντα ἡμερῶν.

Τὴ ναζιρικὴ χάρη ἔπαιρναν καὶ γυναῖκες (Ἀριθμ. στ' 2). Ὅπως ἐδῶ, κατὰ κάποιο τρόπο, ἡ μητέρα τοῦ Σαμφὼν. Προκειμένου νὰ τὸν φέροι στὸν κόσμο, καλεῖται νὰ ἐτοιμασθεῖ ὑποβαλλόμενη σὲ περιορισμοὺς ἀναλόγους μ' ἐκείνους πού θὰ χαρακτηρίζουν τὴ ζωὴ τοῦ τέκνου της σάν ναζιραίου. Ἀκούει ἀπὸ τὰ χεῖλη τοῦ οὐρανοῦ μὴνύτορα: «Καὶ νὺν φύλαξαι δὴ καὶ μὴ πῖνῃς οἶνον καὶ μέθυσμα καὶ μὴ φάγῃς πᾶν ἀκάθαρτον».

Δὲν θὰ εἶναι ἕνας ἀπλὸς ναζιραῖος. Ἡ φυσιγνωμία του θ' ἀποτυπωθεῖ μεταξὺ τῶν πιὸ μεγάλων μορφῶν πού συναντᾶμε στὶς δέλτους τῆς ἐθνικῆς Ἱστορίας τοῦ Ἰσραήλ. Ὅτι πράξει, θ' ἀξίξει νὰ τὸ μαθαίνουν, ἢ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη, οἱ γενεές. Ὅχι μόνο τῶν Ἑβραίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὕψηλίου. Ὁ βίος του, συναρπαστικῆς πλοκῆς, ἀμύλλαται σὲ θέληγτρα καὶ πάθος τοὺς βίους τῶν οἰκουμενικῆς αἰγλης λαϊκῶν ἡρώων κάθε ἐποχῆς καὶ τόπου. Ἄν μάλιστα κοιταχθεῖ κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς πίστης στὸ Θεό, εἶναι ἀκόμη πιὸ ὠραῖος ἀπ' ὅτι τὸν ἀξιολογοῦν τὰ ἀνθρώπινα κριτήρια. (Συνεχίζεται)

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΟ - ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ

(Σκέψεις γύρω από τούς τρεις όρους)

Τοῦ κ. Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗ

«*Ἡ Βυζαντινὴ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἑλλάς ἡ νεωτέρα!*
Ὁ βυζαντινὸς ἑλληνισμὸς, ὁ ἑλληνισμὸς δηλονότι τὸν ὁποῖον τὸ ἐπίθετον αὐτὸ ἐπὶ μακρὰν σειρὰν εἰῶν διέκρινε πολὺ ὀλιγώτερον ὡς ὄνομα ἀπλοῦν δηλωτικὸν ὀρισμένης χρονικῆς περιόδου, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἀδοξίας καὶ καταφρονήσεως στίγμα, ὁ Βυζαντινὸς οὗτος Ἑλληνισμὸς, ὅστις ἐκφυῖν ἐπὶ τὸ βάρος τῶν ἰδίων τῶν ἀμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὰ μίση καὶ τὰς ἀδικίας τῶν ξένων, ἀνεκλήτως δ' ἐπὶ μακρὸν ἔφερε τὴν ἀτιμωτικὴν καταδίκην τὴν ἐξενεχθεῖσαν ὑπὸ δύο μεγαλοφυῶν τοῦ παρελθόντος κριτῶν, τοῦ Μοντεσκιῆ καὶ τοῦ Γίββωνος, ὁ βυζαντινὸς οὗτος Ἑλληνισμὸς, ἀπὸ τινος, διὰ τῶν μελετῶν πάλιν καὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν σοφῶν τῆς Δύσεως — ὁ τῶσας καὶ ἰάσεται — φαίνεται ὡς ἀνακύπτων τοῦ ἀρχαιοπαραδότου αἰσχύου, καταλαμβάνει τὴν πρόβουσαν θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ξεκαθαρίζεται, λευκαίνεται, ὡς ἐκ θαυματουργοῦ τινος κολυμβήθρας ἐξέρχεται ἄλλος τις, αὐτὸς πλέον πολὺ μᾶλλον ἄξιος νὰ χαιρετίζεται ὡς νέος Ἑλληνισμὸς».

Ἀξίζει στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ δοῦμε καὶ ὅσα ὁ Καβάφης, πὺν χρησιμοποιοῖ τὶς λέξεις Γραικὸς καὶ Βυζαντινισμὸς, πιστεῦτε γιὰ τὸν βυζαντινὸ Ἑλληνισμὸ, γιὰτὶ ὑπογραμμίζουν ἀκριβῶς τὴ σημασία πὺν ἔδινε στοὺς ὅρους αὐτούς. Τὶς σκέψεις του τὶς ἔχει διασώσει ὁ μελετητῆς καὶ μεταφραστῆς του Γιώργος Παπουτσάκης στὰ σχόλια, μὲ τὰ ὁποῖα συνόδεψε τὴν ἐκδόση τῶν «Πεζῶν ἔργων» τοῦ Ἀλεξάνδρινου ποιητῆ:

«Ὁ Καβάφης, γράφει ὁ Παπουτσάκης, ἤθελε Ἑλληνικὴ τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ἀπὸ τὴν πρώτη ἀφρηγρία της — ἔστω κι ἂν ἡ πολιτικὴ καὶ διοικητικὴ της ὀργάνωση ἔγινε πάντα σὲ ρωμαϊκὲς βάσεις, ἔστω κι ἂν τὸ πρῶτο ὄνομα πὺν ἔδωσε σὶ τὴ νέα του ἔδρα ὁ Κωνσταντῖνος ἦταν «FLORENS», ἔστω κι ἂν μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἡρακλείου ἐπίσημη γλῶσσα της ἦταν ἡ λατινικὴ. Καθὼς τὸ εἶπα κι ἄλλοτε, ὁ Καβάφης ἐθαύμαζε τὸ Βυζάντιο, καὶ τὸ ἀγαποῦσε, καὶ πολλὰς φορὰς τὸν ἄκουσα νὰ καταφέρεται κατὰ τῶν ἱστορικῶν πὺν δὲν ἔβλεπαν σ' αὐτὸ παρὰ μιὰ παρακμασμένη συνέχεια τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Κάποτε μοῦ ἔλεγε:

«Εἶναι μορὸν νὰ ὑποστηρίζεται αὐτὴ ἡ ἀπορις, ἐφ' ὅσον ὀλη ἡ ἱστορικὴ πραγματικότης ἀποδεικνύει τὸ ἀντίθετον! Τὸ Βυζάντιο ἄρχισε καὶ τέλειωσε ἑλληνικῶς».

Τὸν Γίββωνα τὸν ἐκιμοῦσε καὶ συχνὰ θὰ γοη-

τεύθηκε διαβάζοντας σελίδες του. Ὡστόσο, δὲν τοῦ συγχωροῦσε τὰ γενικὰ συμπεράσματά του πὺν ἦταν ἀρρητικὰ ὅσον ἀφορᾶ σὶν ἑλληνικὸ χαρακτηριστῆρα τῆς μεγάλης Ἀνατολικῆς Αὐτοκρατορίας. Τὸ Βυζάντιο, παρὰ τὴν ὀνομοιογένεια τῶν πληθυσμῶν του, παρὰ τὶς ἐπιδρομὰς πὺν ὑπέστη ἀπὸ βάρβαρους λαούς, παρὰ τὶς ἀλληλοδιάδοχες διεισδύσεις ξένων στοιχείων σὶν πολιτισμὸ του ἦταν ἑλληνικὸ κράτος, τὸ κράτος μας». Χαρακτηριστικὸς εἶναι ὁ στίχος του: «Τοῦ ταιπώρου κράτους μὸς ἦταν μεγάλη ἡ πώχεια» (Ἀπὸ ὕαλι χρωματιστό, 1925). Μία ἄλλη φορὰ μοῦ εἶχε πεί:

«Εἶναι ἀνυχολόγητο τὸ νὰ ἔχουμε τὴν ἀπαίτησιν ἀπὸ ἓνα κράτος μὲ τόσο μακροαῖων ἱστορία νὰ ἔχει μείνει ἀπόλυτα ἀμυγές. Εἶναι ὀαν νὰ ζητούσαμε ἀπὸ ἓνα ἄνθρωπο πὺν ἔζησε μιὰ ζωὴ μακρὰ, γεμάτη δόξα καὶ ἐπαιτικὰ ἀποδοτικὴ, νὰ εἶχε μείνει μακριὰ ἀπὸ κάθε περσιπέεια, νὰ μὴν εἶχε κάμει ποτέ του κοραιπάλη, νὰ μὴν εἶχε ποτέ του ἀνακαινωθεῖ μὲ τὰ πύ ἀπίθανα, μὲ τὰ πύ ξένα πρὸς αὐτὸν στοιχεῖα. Ἴσως μάλιστα τὸ ἀνακατωμά του αὐτὸ νὰ ὀπῆξε σνπελεστικὸν τῆς ζωτικότητος του».

Ὀἱ ἴδιοι οἱ Βυζαντινοὶ διαχωρίζοντας τὸν ἑαυτὸ τους ἀπὸ τὸς Ρωμαίους, μετέτρεψαν μὲ τὸν καιρὸ τὸ Ρωμαῖος σὲ Ρωμαῖός. Ἀπὸ τὸ τελευταῖο αὐτὸ προέκυψε τὸ Ρωμαῖός. Δημῶδες βυζαντινὸ ποίημα, πὺν τιτοφορεῖται «Διήγησις ὀραιστᾶτη τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου τοῦ λεγομένου Βελισσαρίου», καὶ πλέκει τὸ ἐγκώμιο τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ τοῦ Βυζαντίου Βελισσαρίου, ἀναφέρει ἀγάμια σὲ ἄλλα:

«Μετὰ δὲ τὸ διάσημον ἐνὸς χρόνου ἡμέρας, μαντᾶτα ἐπεσώσασιν κακὰ καὶ ἐναντία οἱ Πέρσαι, οἱ Σαρακηνοὶ χαλνοῦν τὴν Ρωμανίαν, φουσοῦπον μέγαν καὶ πολλὸν πεζῶν καθολλαρίων κάστηρη καὶ χῶρες ἠρασαξαν, ἠφάνισαν τελείως, χαλνοῦσιν καὶ ἀφανίζουσιν τὸ γένος τῶν Ρωμαίων. Τέλος ὀαίξει ὁ βασιλεὺς ν' ἀγματωθεῖ φουσοῦπον, νὰ μαζωθεῖ καὶ νὰ ἔξηβεῖ, εἰς τὴν Περσίαν νὰ πάγει, νὰ πολεμήσουν οἱ Ρωμαῖοὶ μὲ τὸς Σαρακηνίους».

Παράλληλα ἐπαναφέρουν σιγά - σιγά τὴν ἐθνικὴ ὀνομασία Ἑλληγ, πὺν ὅπως εἶναι γνωστὸ εἶχε ταυτιστεῖ μὲ τὴν εἰδωλοατρία, προσδινοντας της φυλετικὴ σημασία. Καθὼς γράφει ὁ Καθηγητῆς Ἀπόστολος Βακαλόπουλος προσδιορίζοντας τὶς ρίζες τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ μέσα στὸ Βυζάντιο καὶ ταυτῆχρονα τὰ ὀρια τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ:

«Στὸ κῆρυγμα γιὰ ἀντίσταση ἐναντίον τῶν κατα-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 42 τοῦ ὀπ' ἀρ. 4 τεύχους

ΕΝΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΝΟΡΙΑΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ

Τοῦ Πρεσβυτέρου
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Κ. ΔΡΙΤΣΑ

Λέγοντες Ἐνορία ἐννοοῦμε τὸν συγκεκριμένον χώρον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκφράζεται καὶ υλοποιεῖται ἱστορικῶς ἢ ἐννοια τῆς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ παρέχεται διὰ τῶν ἱ. Μυστηρίων ἢ Θεία Χάρις εἰς τοὺς πιστοὺς. Εἶναι ἓνας παλαιὸς θεσμὸς εἰς τὴν ἱστορικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ἀνάγει τὴν ἀρχὴν του εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἡ ἀξία δὲ καὶ ἡ σπουδαιότης τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐνορίας ἐντὸς τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι αὐτονόητος ὅταν σκεφθῆ κανεὶς ὅτι μόνον εἰς τὰ πλαίσια τῆς πραγματοποιεῖται ἡ μυστικὴ λυτρωτικὴ συνάντησις Χριστοῦ καὶ πιστοῦ, καὶ ἀποκαλύπτεται τὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας.

Βεβαίως, ἡ ἐνορία, οὔτε τὴν σημερινὴν ἐξωτερικὴν μορφολογίαν εἶχε οὔτε καὶ τὴν ἐσωτερικὴν δομὴν καὶ τὰς συγκεκριμένας δικαιοδοσίας καὶ τὸ πολύπτυχον λειτουργικὸν ἔργον τοῦ πρεσβυτερίου τὸ ὁποῖον συναντῶμεν σήμερον εἰς αὐτήν. Ἡ πρώτη ἐμφάνισις τοῦ θεσμοῦ τῆς ἐνορίας καὶ ἡ ὀριστικοποίησις του εἰς τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐκκλησίας, εἶναι χρονολογικῶς ἓνα δυσχερέστατον πρόβλημα δι' ὅλους τοὺς ἐρευνητάς, λόγῳ τῆς ἀσαφείας τῶν πηγῶν τῆς πρωτοχριστιανικῆς γραμματολογίας. Γνωρίζομε ὅμως ὅτι πολλοὶ ἐσωτερικοὶ καὶ ἐξωτερικοὶ λόγοι συντέλεσαν εἰς

τὸ νὰ φθάσῃ ὁ θεσμὸς εἰς τὴν σημερινὴν του μορφήν. Κατ' ἀρχάς, ἔνεκα τοῦ στενοῦ καὶ περιορισμένου κύκλου τῶν πιστῶν, ἢ ὅλη μυστηριακὴ - εὐχαριστιακὴ ζωὴ τῆς ἐκκλησίας ἐλάμβανε χώραν «περὶ» καὶ «ὑπὸ» τὸν ἐπίσκοπον ἐκάστης τοπικῆς ἐκκλησίας. Ἡ πρώτη δὲ ἐκκλησία ἦτο πολὺ προσεκτικὴ εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς ἐνότητος τὴν ὁποίαν ἔβλεπε μόνον «περὶ τὸν ἐπίσκοπον» ὡς ἄμεσον ἐντολοδόχον τῆς ἀποστολικῆς αὐθεντίας καὶ φορέα τῆς ἀληθείας (Ἰγν., Φιλίπ. 4). Ἐνεκα δὲ τῶν διασπαστικῶν τάσεων αἱ ὁποῖαι ἤρχισαν ἐνωρίτατα εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν τῆς ἐκκλησίας (Α' Κορ. Α' 10-13) ἐνισχύθη ἄμεσα τὸ κύρος καὶ ἡ θέσις τοῦ ἐπισκόπου ὁ ὁποῖος προβάλλεται ὡς ἡ μόνη πηγὴ ἀληθείας. Εἶναι δὲ γνωστοὶ οἱ ἐπίπονοι ἀγῶνες τοῦ ἀποστ. Παύλου διὰ τὴν διάσωσιν τῆς ἐνότητος εἰς τὸν χώρον τῆς ἱεραποστολικῆς του δραστηριότητος καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὴν Κόρινθον ὅπου ἐνεφανίσθη τὸ φαινόμενον τῶν φατριῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως ἤϋξαν ὁ «λαὸς τοῦ Θεοῦ» καὶ ἡ ἐκκλησία ἀναγκάζεται ἐκ τῶν πραγμάτων πλέον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν αὐστηρὰν ἐπισκοποκεντρικὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς, ἐμφανιζομένου οὕτω, εἰς τὴν σκηνὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνοριακῆς ζωῆς, τοῦ πρεσβυτέρου, ὁ ὁποῖος προβάλλεται ὡς ἀποτελεσματικὸν ἀναποδράστον ἱστορικῆς ἀνάγκης. Τοῦτο ἔγινε βεβαίως ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀρνητικῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τῆς ἐνότητος τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὁ πρεσβύτερος ἐτάχθη ἐξ ἀρχῆς ὡς ἄμεσος βοηθὸς τοῦ ἐπισκόπου εἰς τὸ ἔργον τοῦ ὁποίου συμμετεῖχε κατόπιν ρητῆς ἐξουσιοδοτήσεως ἐκεῖνου. Εἶναι δὲ γνωστὴ ἡ μίαν ἐπιτυχημένη ἐκφρασις τοῦ ἁγ. Ἰγνατίου ὁ ὁποῖος χαρακτηρίζει τὴν ἁρμονίαν τῶν σχέσεων ἐπισκόπου καὶ πρεσβυτέρου, ὡς σχέσιν «χορδῆς πρὸς κιθάραν».

Παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ἐμφανίζει ἡ σχετικὴ ἱστορικὴ ἔρευνα, δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἡ ἐνορία, ὑπὸ τὴν σημερινὴν περιῶπον ἐννοίαν, ἐνεφανίσθη εἰς τὰ μέσα τοῦ γ' αἰῶνος. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα εἶναι τὸ ἀναμφισβήτητον γεγονός ὅτι ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶχε ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς ἐνοριακὸν χαρακτήρα. Καὶ τοῦτο, διότι οὕτω διηκολύνετο τὸ εὖρον καὶ πολύπτυχον ἱεραποστολικὸν τῆς ἔργον, ἀλλὰ καὶ διότι αὕτη ἦτο ἡ πρακτικὴ τῶν ἁγ. ἀποστόλων οἱ ὁποῖοι διέκριναν ἄμεσως τὰ μεγάλα προτερήματα μιᾶς τοπικῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀργάνωσεως.

Ἄν μελετήσωμεν ἐπισταμένως τὰς ἐσωτερικὰς πτυχὰς τῆς τότε ἐνοριακῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, θὰ διαπιστώσωμεν ἄμεσως ὅτι μία ἐκ τῶν βασικωτέρων ἀρετῶν τοῦ χριστιανικοῦ πληρώματος ἦτο ἡ βαθεῖα καὶ ζωντανὴ συναίσθησις τοῦ ἐσωτερικοῦ συνδέσμου του

κητῶν οἱ νέοι ἀρχηγοί, πολιτικοί, στρατιωτικοί ἢ πνευματικοί, ζητοῦν πρότυπα γιὰ νὰ τονώσουν τὸ ἠθικὸν τοῦ λαοῦ. Καὶ ποῦ θὰ τὰ βροῦν αὐτὰ παρὰ τοὺς μεγάλους καὶ θαυμασιούς των προγόνους, τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ποῦ εἶναι δικοὶ τους; Ἔτσι ἡ ἀρχαία Ἑλλάδα μὲ τοὺς διάσημους σοφοὺς τῆς, μὲ τοὺς στρατηγούς, τοὺς ἥρωες κ.λπ. προβάλλει μαγικὴ ἐμπρός τους. Ἀπ' αὐτὴ τὴ μητέρα Ἑλλάδα πρόκειται ν' ἀπλήσουν παραδείγματα φιλοπαιρίας καὶ ἠρωισμοῦ· πρέπει νὰ τὰ μιμηθοῦν, ἂν θέλουν νὰ σωθοῦν. Τὸ ὄνομά τους ποῦ εἶχε τόσο δυσφημιστὴ ἀπὸ τοὺς πρώτους Χριστιανούς, ὥστε νὰ γίνῃ συνώνυμον τοῦ εἰδωλολάτρητος, δὲν εἶναι πιά ἀσυμπαθὲς καὶ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀποκρουστικόν. Ἄλλωστε, ὁ λαὸς τὸ χρησιμοποιεῖ σὺς παραδόσεις του, γιὰ νὰ δηλώσῃ τοὺς γίγαντες τῶν παλαιῶν χρόνων. Μήπως καὶ αὐτοὶ τώρα δὲν πρέπει νὰ μιμηθοῦν τοὺς γίγαντες ἐκεῖνους, νὰ γίνουν Ἕλληνες; Ἔτσι δὲν εἶναι πιά οὔτε συμπτωματικὸ οὔτε παράξενο δι' ὅσοι ἀπὸ τὰ 1204 τὸ ὄνομα «Ἕλλην» προβάλλεται πάλιν ὡς ἐθνικόν· λόγοι καὶ βασικεῖς τὸ χρησιμοποιοῦν μὲ πλήρη συνείδηση. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο ὁ Ἕλληνας λαὸς ξανακερδίζει τὸ ἐθνικὸν του ὄνομα καὶ φαίνεται ὅταν ν' ἀνακαλύπτῃ τὸν ἑαυτὸ του».

(Συνεχίζεται)

πρός τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ποικίλων πρὸς Αὐτὴν ὑποχρεώσεών του. Δυνάμεθα δὲ τὴν ἀρετὴν αὐτὴν τῶν πρώτων χριστιανῶν νὰ τὴν ὀνομάσωμεν ἑνοριακὴν εὐθύνην. Καὶ τοῦτο φαίνεται ὅταν ρίψη κανεὶς ἐν σύντομον βλέμμα εἰς τὰς «Πράξεις» τῶν ἀποστόλων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν πρώτων Πατέρων. Εἶχον οἱ πρώτοι χριστιανοὶ προθυμίαν καὶ ἐτοιμότητα πρὸς συμμετοχὴν των εἰς κάθε ἐκδήλωσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ οὕτως ἠσθάνοντο ἠνωμένοι καὶ μεταξύ των καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Κάθε πρόβλημα τῆς ἐκκλησίας ἦτο ταυτοχρόνως καὶ πρόβλημα τῶν μελῶν Αὐτῆς, ὡς περιγράφει ὁ πρῶτος θεολόγος τῆς ἐκκλησίας καὶ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος, τὴν σχέσιν τοῦ Σώματος Χριστοῦ πρὸς τὰ καθ' ἕκαστον μέλη.

Εἶναι ἄξιος ὅθεν κάθε θαυμασμός καὶ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους ἡμῶν πρὸς τοὺς ἥρωικούς καὶ ἁγίους χριστιανούς τῶν πρώτων αἰώνων οἱ ὅποιοι εἶχον νὰ ἀνταπεξέλθουν πρὸς τὰς δυσκολίας ἐνὸς πολυμετώπου ἀγῶνος ἐναντίον τοῦ «κόσμου» καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ὀργανομένου κακοῦ. Καὶ ἀξίζει νὰ ἔχωμεν αὐτοὺς πάντοτε ὡς ὑψηλὰ καὶ ἀνυπέροβλητα πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ πρότυπα εἰς τὸν σημερινὸν ἀγῶνα ἡμῶν.

Σήμερον, ἡ ὀργάνωσις τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἐπίσης, εἰς τὴν τελικὴν τῆς ἔκφρασιν, ἑνοριακὴ. Εἶναι ἡ «ἐν τόπῳ» ἔκφρασις καὶ ἐκδήλωσις τῆς Μιᾶς Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ κεφαλῆς δὲ τοῦ τοπικοῦ - ἑνοριακοῦ ἔργου εὐρίσκειται ὁ πρεσβύτερος, ὁ ὁποῖος ἐνεργεῖ πάντοτε ἐν ὀνόματι καὶ ὑπὸ τὴν ἐξουσιοδότησιν τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ ὁποίου καὶ τὸ ὄνομα φέρει τὸ ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ἱερὸν ἀντιμῆσιον. Πέριξ δὲ τοῦ πρεσβυτέρου ζῆ, κινεῖται καὶ δρᾷ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ, οἱ πιστοί. Θὰ ἐρωτήσωμεν ὅμως. Ὑπάρχει καὶ σήμερον ὡς τότε, ζῶσα καὶ ἐνεργὸς ἡ ἀρετὴ τῆς ἑνοριακῆς εὐθύνης καὶ τῆς βαθείας συναισθήσεως τῶν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἑνορίαν πολλῶν ὑποχρεώσεων ἡμῶν; Ἡ διαπίστωσις εἰς τὴν ὁποίαν φθάνει κανεὶς σήμερον ὅταν παρατηρήσῃ ἀντικειμενικῶς τὴν ἐπίκαιρον πραγματικότητα, δὲν εἶναι καὶ τόσον εὐχάριστος. Ἰδιαιτέρως εἰς τὰς ἑνορίας τῶν συγχρόνων μεγαλουπόλεων ὅπου, καὶ εἰς τὰς ἱερὰς αὐτὰς ὑποχρεώσεις τοῦ χριστιανοῦ, κυριαρχεῖ ἡ ἀδιαφορία καὶ ἔχει ἀμβλυθῆ τὸ συναίσθημα τῆς πρὸς τὴν ἐκκλησίαν εὐθύνης αὐτοῦ. Τὴν ἑνορίαν τὴν ἐνθυμούμεθα συνήθως μὲ τὴν εὐκαιρίαν σπουδαίων διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν γεγονότων ὡς εἶναι ἡ Βάπτισις, ὁ Γάμος, ἢ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ἄλλων μεγάλων ἐορτῶν «διὰ τὸ ἔθμιμον».

Βεβαίως, τὰ αἷτια τῆς λυπηρᾶς αὐτῆς καταστάσεως εἶναι πολλὰ καὶ ποικίλα. Θὰ ἠδυνάμεθα δὲ νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς ἐλλείψεως ἑνοριακῆς εὐθύνης εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας, ἀποτελεῖ πτυχήν τοῦ γενικωτέρου φαινομένου εἰς τὴν ζωὴν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, τ.ἔ. τῆς ἐλλείψεως προσωπικῆς εὐθύνης καὶ συνεπειᾶς εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς δραστηριότητός του. Εἰς τὴν ἀδιαφορίαν τὴν ὁποίαν δεικνύει πρὸς τὰς ὑψηλὰς πνευματικὰς ὑποχρεώσεις του. Ὁ ἀμεσώ-

τερος βεβαίως γενεσιουργὸς παράγων αὐτῆς τῆς ἀπαράδεκτου καταστάσεως εἶναι ἡ ἔλλειψις τῆς καταλλήλου θρησκευτικῆς ἀγωγῆς ἡ ὁποία ἀρχίζει ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας καὶ ἐπεκτείνεται μέχρι καὶ τῆς ἀνωτάτης παιδείας. Τόσον ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, ὅσον καὶ εἰς τὸ σχολεῖον, εἰς ἕνα ὑποτονικὸν —θρησκευτικῶς— περιβάλλον δημιουργεῖται βαθμηδὸν ἕνας νέος τύπος «ἐνορίτου» - μέλους τῆς ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει τὰς ἀπαραιτήτους πνευματικὰς προϋποθέσεις διὰ νὰ ἀναλάβῃ τὰς εὐθύναις του ὡς χριστιανὸς καὶ νὰ σταθῇ μὲ παρρησίαν καὶ πίστιν ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἀξιοσημειωμένην πρόκλησιν τοῦ κόσμου. Ἄγνοεῖ ὅτι ἡ πρὸς τὴν ἑνορίαν - ἐκκλησίαν εὐθύνῃ εἶναι μέλος τῆς γενικωτέρας εὐθύνης τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ διὰ τὸ μέλλον τῆς ἐκκλησίας. Τοῦ λείπει τὸ θάρρος τῆς προσωπικῆς ὁμολογίας. Καὶ τοιοῦτοτρόπως φθάσαμε σήμερον εἰς τὴν δημιουργίαν ἐνὸς πλασματικοῦ ἑνοριακοῦ δυναμικοῦ εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ὑπεύθυνος ἐφημέριος καὶ ἡ ἐκκλησία δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπολογίσῃ. Ἀρχίζουν δὲ νὰ διαφαίνωνται τὰ ἀνησυχητικὰ συμπτώματα μιᾶς συγχρόνου «ἐνοριακῆς κρίσεως» ἡ ὁποία γίνεται ἰδιαιτέρως ἐμφανῆς εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα ὅπου δυσκολεῖται ἡ ἐκκλησία νὰ ἐφαρμόσῃ μίαν ἀποτελεσματικὴν ποιμαντικὴν μέθοδον. Ἀπουσιάζει κραυγαλέως ὁ πιστὸς - μέλος τῆς ἑνορίας.

Τούτου ἕνεκα εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ἀναλάβῃ ὁ καθεὶς ἐξ ἡμῶν τὴν εὐθύνην του πρὸς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἑνορίαν του. Εἶναι καιρὸς νὰ συνειδητοποιήσωμεν ὅτι καλὸν εἶναι νὰ κτίζωμεν μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς, σπουδαιότερον ὅμως εἶναι νὰ συλλάβωμεν τὴν ἔννοιαν τοῦ χωρίου τοῦ ἀποστόλου Παύλου «ὕμεῖς ἐστε ναὸς Θεοῦ ζῶντος» καὶ νὰ ἀνακαινίσωμεν τὸν ναὸν τῆς ψυχῆς μας. Τὴν εὐθύνην αὐτὴν τὴν ζητεῖ ἡ ἐκκλησία ὡς ἀποτέλεσμα καὶ ἄμεσον συνέπειαν τῆς χριστιανικῆς μας προσωπικότητος. Ὡς μίαν ἄμεσον συνέπειαν τῆς ἐλευθερίας μὲ τὴν ὁποίαν ἐκλέξαμεν τὸν δρόμον πρὸς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Ἐλευθέρως καὶ ἀνεπηρέαστως κατεστάθμεν μέλη τῆς ἐκκλησίας, διὸ καὶ ἡ ἐκκλησία ἀξιῶνει ἀπὸ ἡμᾶς αὐτὴν τὴν εὐθύνην καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διατηροῦμεν ζωντανὸν τὸν σύνδεσμον πρὸς Αὐτὴν. Καὶ ὑπάρχουν πολλὰς δυνατότητες ἐνεργοῦ συμμετοχῆς μας εἰς τὸ ἑνοριακὸν ἔργον. Ἀρκεῖ νὰ ἀφυπνισθῇ τὸ αἰσθητήριον τὸ ὁποῖον ὑπαγορεύει τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ἂς γίνωμεν φορεῖς αὐτῆς τῆς μαρτυρίας διὰ νὰ συνηθίσουν καὶ τὰ παιδιά μας εἰς αὐτὴν τὴν ἐτοιμότητα. Ἐντὸς τοῦ σχολείου ὡς διδάσκαλοι ἂς διδάξωμεν αὐτὴν τὴν ὑποχρέωσιν πρὸς τὴν ἑνορίαν. Καὶ ἐντὸς τῆς καθημερινῆς ζωῆς μας, ἂς γίνωμεν ἐκφρασταὶ αὐτῆς τῆς ἀρετῆς. Καὶ πάντα ταῦτα, εἰς μίαν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ μαγνητικὴ δύναμις τοῦ θεοφρονικοῦ καὶ, περιοσώτερον, τοῦ πρακτικοῦ ὕλισμοῦ καὶ ἡ ἀπατηλὴ λάμπρις τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιστημονικῆς «παντοδυναμίας» προκαλοῦν ἀκαταπαύστως τὸν πιστόν. Ἄς γίνῃ ἡ προσωπικὴ μας ζωὴ ἕνας συνεχῆς ἀντί-λογος εἰς τὸν μονόλογον τοῦ κόσμου. Μία συνεχῆς πρόκλησις πρὸς τὴν εὐθύνην καὶ ὄχι φόβος. Μία συνεχῆς χριστιανικὴ παρουσία. Ἐνα συνεχῆς «μαρτύριον τῇ ἀληθείᾳ» (Ἰω. ΠΗ', 37).

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Οί βραδυνές Προηγουσμένες.

ΑΠΟ πρακτικούς λόγους, έχει καθιερωθεί σε πολλές ἐνορίες ή τέλεση τῶν Προηγουσμένων τῶν βραδυνῶν, ἀπὲς τῶν προωιτῶν ὥρῶν. Εἶναι μιὰ καλὴ συνήθεια. Γιατί, ἔτσι, διευκολύνονται οἱ ἐργαζόμενοι καὶ οἱ ἐργαζόμενες νὰ παρακολουθοῦν τὴν Ἀκολουθία καὶ νὰ μεταλαμβάνουν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων. Τὸ πρωτὶ, ἐποχρωσμένοι νὰ πάνε στὴ δουλειὰ νωρίτερα, δὲν προλαμβάνουν τὸν ἐκκλησιασμό τους.

Κανονικὸ κώλυμα δὲν ὑπάρχει στὴν ἀφ' ἐσπέρας τέλεση τῶν Λειτουργιῶν αὐτοῦ τοῦ εἴδους. Ὅσοι λειτουργοὶ διατάζουν ἀκόμη ν' ἀκολουθήσουν τὸ νέο ἔθος, δὲν ἔχουν λόγους νὰ ἐπιμένουν στὶς ἀμφιβολίες τους. Θὰ ἦταν ὄντως εὐχρῆς ἔργο νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ σὲ ἄλλες ἐνορίες. Ἡ ὠφέλεια ποὺ θὰ προκύψει, εἶναι σημαντικὴ γιὰ μιὰν ὄχι εὐδαίμων μερίδα τοῦ εὐσεβοῦς ποιμνίου.

Εὐδοίονο φαινόμενο.

ΚΑΤΑ τὴν ὥς τώρα διαδρομὴ τοῦ 1984, παρατηρεῖται ἓνα εὐδοίονο φαινόμενο. Ἄν καὶ δισεπτὸ τὸ παρὸν ἔτος, δὲν ἀραιώσαν οἱ τελούμενοι γάμοι, ὅπως συνέβαινε στὸ ἀπώτερο παρελθόν. Ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ δεισιδαιμονία, ἀρκετὰ διαδεδομένη σὲ ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα. Πολλοὶ ἐβλεπαν γρουσουζιά γιὰ τὸ μέλλον τῶν γάμων, ποὺ γίνονταν στὴ διάρκεια μιᾶς τέτοιας χρονιάς. Ὅτι δὲν θὰ «στέρωναν». Καὶ ἔτσι τοὺς ἀπέφευγαν κατ' αὐτήν. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως καὶ μὲ προοδευτικὸ ρυθμὸ, ποὺ σημειώνεται ἰδίως κατὰ τὴν τελευταία δεκαετία, ὁ λαὸς μας βγαίνει ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνόητη ἀντίληψη.

Τὸ φαινόμενο εἶναι εὐχάριστο. Πράγμα ποὺ ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ ἐφησυχάζει. Ἀσφαλῶς καὶ ἄλλες ψυχὲς μένουν ἀκόμη στὸ ἀπατηλὸ ἡμίφως τῶν προκαταλήψεων. Ὁ λόγος τῶν ἐργασιῶν τοῦ μουσικοῦ Ἀμπελώνα δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ σιωπαθεῖ. Ἀντίθετα, ἐπιβάλλεται νὰ ἐπεκταθεῖ καὶ πρὸς αὐτὴ τὴ μερίδα τοῦ ποιμνίου. Γιὰ τὴν ἀπάλευση ἑνὸς πνευματικοῦ ἔλκους, ποὺ σιγμάτιζε τὴν πίστη τοῦ Νεοέλληνα στὸ Χριστό.

Ἐπιστροφή στὴν Παράδοση.

ΤΗ 12η ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ, ὥρα 7.30 μ.μ., στὴν αἴθουσα τῆς Ἐταιρίας Φίλων τοῦ Λαοῦ, δίδεται διάλεξη μὲ θέμα «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὸ Φῶτὴ Κόντιο-γλου καὶ τὸ περιοδικὸ «Κιθωτός»». Ὁ ὁμιλητὴς ὑπῆρξε στενὸς συνεργάτης τοῦ μακαριστοῦ λογοτέχνη καὶ εἰκονογράφου ποὺ μὲ τὸ ἔργο του καί, ἰδιαίτερα,

τὸ παρὰ πάνω ἀληθινὸν περιοδικό, συνέτεινε ὅσο λίγοι στὴ συνειδητοποίηση τῆς ἀξίας τῆς Ὁρθοδοξίας στὴ ζωὴ τοῦ Γένους. Ὁ Κόντιογλου, μὲ τὴ γραφίδα καὶ τὸ χρωστήρα του, ἔδειξε τὸ κάλλος τῆς ὀρθόδοξης Παράδοσης καὶ κήρυξε ἀποδοτικὰ τὴν ἐπιστροφή μας σ' αὐτή.

Ἡ «Κιθωτός», συγκεκριμένα, ποὺ κυκλοφόρησε στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '50, ὑπῆρξε ἀναμφισβήτητο ὄροσημο στὴν ἀνάνηρη τῶν πνευμάτων ὡς πρὸς τὶς θρησκευτικὲς καὶ αἰσθητικὲς ἀξίες αὐτῆς τῆς ἀθάνατης κληρονομίας, ποὺ ἡ Ἑλλάδα τῶν σημερινῶν καιρῶν παρέλαβε ἀπὸ τὸ παρελθόν. Εἶναι ἓνα γεγονός, γιὰ τὸ ὅποιο κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει. Ἡ Ἐκκλησία μας, ἀπὸ τότε, ξαναβροσκει τὴν ταυτότητά της σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῶν λειτουργικῶν τεχνῶν καὶ τοῦ λόγου της, βγαίνοντας ὀριστικὰ ἀπὸ τὴ δυτικοπληξία, ποὺ τὴ μάλιστα ἄλλοτε. Γίνεται, κατὰ τὸ σολομώντειο, «ὄλη καλή», στὸ πλευρὸ τοῦ θείου Νυμφίου της.

Τὸ κήρυγμα κατὰ τοὺς «Χαιρετισμούς».

ΟΙ «ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ» τῆς Παναγίας καὶ ὁ Κανὼν ποὺ τοὺς περιβάλλει, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἐντυπωσιακὰ ἀριστουργήματα τῆς ἱερῆς μας Ὑμνωδίας. Δάμπουν σὰν πολυκάντηλο ἀνάμεσα στὶς λοιπὲς Ἀκολουθίες τῆς Μεγάλης Σαρακοστής. Καὶ συγκεκριμένον σιὸς ναοὺς πλήθῃ πιστῶν, ποὺ ἐκφράζουν μέσῳ αὐτοῦ τοῦ θρησκευτικοῦ λυρικοῦ προϊόντος τοῦ Βυζαντίου τὴν ἐδλαβικὴ τους εὐαισθησία πρὸς τὴ γλυκεῖά μας Μητέρα, τὴ Δέσποινα Μαρία.

Τὰ ὄσα ἀκούονται κατὰ τὶς ὥρατες αὐτὲς εἰδικῆς Ἀκολουθίας, μελωδήματα καὶ ἐκφωνήσεις, ἀκοῦν θαθεῖα πνευματικὴ ἐπίδραση στὸ ποιμνιο. Ἀπὸ μόνά τους. Εἶναι ἓνα κήρυγμα ποὺ, παρὰ τὰ κάποια κενὰ στὴν ἀφομοίωσή του λόγῳ τῆς ἀρχαίας γλώσσας, βροσκει κατανοητικὴ ἀπήχηση στὰ κατὰδαθα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι. Ἐποῖ, θὰ μποροῦσε νὰ πεῖ κανεὶς, ὅτι ἀναπληρώνεται τὸ ἄλλο, τὸ μὲ τὴν τρέχουσα ἔννοια κήρυγμα, ποὺ γίνεται ἀπὸ τὸν ἄμβωνα. Προσιθέμενο λοιπὸν καὶ αὐτό, πρέπει νὰ μὴ καταπονεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον ν' ἀναφτερόνει. Ἰδίως κατὰ τὴν τελευταία Παρασκευή.

Ἄς ἔχουν ὑπ' ὄψη τους αὐτὴ τὴν ἀναντίρροπη ἀλήθεια ὅσοι ζηλωτὲς λειτουργοὶ θεωροῦν ἀναγκαῖον νὰ παρεμβάλλουν καὶ τὸ δικό τους κήρυγμα.

Μὲ τὴν εὐκαιρία, ἄς τὸ τονίσουμε. Ἡ Ὁρθοδοξία, μὲ τὴν πλοῦσια λατρεία της, διαποτισμένη ἀπὸ τὴ Βίβλο, διαχέει στὶς ψυχὰς τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ κωρῶς μὲς ἀπὸ τοὺς λειτουργικὸς ἀγωγούς.